

КИТОБИ МАСАЛҲОИ СУЛАЙМОН БОБИ ЯКУМ

Насиҳат ба ҷавонон. Таҳдид ба беитоатон.

1. МАСАЛҲОИ Сулаймон, ибни Довуд, подшоҳи Исроил,
2. Барои дониستاني ҳикмат ва насихат, барои фаҳмидани суҳанони хирад,
3. Ва омӯхтани хулқу адаб, адолат, инсоф ва ҳаққоният,
4. То ки ба соддадилон зиракӣ бахшанд, ба ҷавонон – дониш ва фаросат;
5. Хирадманд бишнавад, ва донишаш биафзояд; ва оқил тадбирсоз гардад,
6. То ки масал ва гуфтори кинояомезро, суҳанони хирадмандон ва муаммоҳои онҳоро дарк намояд.
7. Худотарсӣ ибтидои дониш аст; беақлон аз ҳикмат ва насихат нафрат доранд.
8. Эй писарам! Насиҳати падари худро бишнавад, ва таълими модари худро рад накун,
9. Чунки ин – тоҷи латофат аст бар сари ту ва тавқҳо бар гардани ту.
10. Эй писарам! Агар гуноҳкорон туро иғво кунанд, ба онҳо таслим нашав;
11. Агар гуянд: «Бо мо биё, то ки барои рехтани хун камин гирем, аз пайи бегуноҳе ки беайб бошад, бипоем;
12. Онҳоро зинда ба зинда, мисли касоне ки дар гур ва ба сояи дузах фуру мераванд; ба коми худ бикашем;
13. Ҳар навъ молу мулки гаронбаҳо ба даст меоварем, хонаҳои худро аз ғанимат пур мекунем;
14. Бо мо ҳамдасту шарик бош, ва ҳамаи моро як ҳамён хоҳад буд»,
—
15. Эй писарам! Бо онҳо дар як роҳ равона нашав, ва пои худро аз тариқи онҳо нигоҳ дор,
16. Чунки пойҳои онҳо сӯи бадӣ медавад ва барои хунрезӣ мешитобад.
17. Дар назари ҳамаи болдорон дом бар абас ниҳода шудааст,
18. Валекин онҳо барои рехтани хуни худ камин мегиранд ва аз пайи ҷонҳои худ мепоянд.
19. Чунин аст тариқи ҳар касе ки ба чизи дигарон тамаъ кунад: он чизони тасарруфкунандаи худро мегирад.

20. Ҳикмат дар кӯча нидо мекунад, дар майдонҳо овози худро мебарорад,
21. Дар сари гузарҳо даъват менамояд, дар даҳани дарвозаҳо ва дар шаҳр суханонашро мегӯяд:
22. «Эй соддадилон! То ба кай соддагиро дӯст хоҳед дошт? То ба кай масхарабозон аз масхарабозӣ лаззат хоҳанд бурд? Ва аблаҳон ба дониш адоват хоҳанд дошт?
23. Ба мазаммати ман рӯчӯ кунед! Инак, рӯҳи худро ба шумо ифода менамоям, суханонамро ба шумо баён мекунам.
24. Ман даъват намудам, ва шумо эътино накардед, дастамро дароз кардам, ва касе тавачҷӯх накард.
25. Чун ҳамаи машваратҳои маро рад кардед, ва мазаммати маро қабул накардед,
26. Ман низ дар вақти мусибати шумо хоҳам хандид, ва ҳангоме ки тарсу бим бар шумо биёяд, истехзо хоҳам кард, –
27. Ҳангоме ки тарсу бим бар шумо мисли тундбод биёяд, ва мусибат шуморо мисли гирдбод фаро гирад, ҳангоме ки андӯх ва тангӣ бар шумо биёяд.
28. Он гоҳ маро хоҳанд хонд, ва ман иҷобат нахоҳам кард; аз субҳидам маро чустуҷӯ хоҳанд кард, ва маро нахоҳанд ёфт.
29. Азбаски онҳо ба дониш адоват доштанд ва худотарсиро интиҳоб накарданд,
30. Машварати маро напазируфтанд, аз ҳамаи мазамматҳои ман нафрат карданд, –
31. Бинобар ин аз меваи рафтори худ хоҳанд хӯрд ва аз дасисаҳои худ сер хоҳанд шуд,
32. Чунки қачравии соддадилон онҳоро хоҳад кушт, ва худписандии аблаҳон онҳоро ба ҳалокат хоҳад расонд.
33. Валекин ҳар кӣ маро бишнавад, дар амният сукунат хоҳад дошт ва аз бими шарорат эмин хоҳад буд».

БОБИ ДУЮМ

Давоми насихат.

1. ЭЙ писарам! Агар гуфтаҳои маро бипазирӣ ва аҳкоми маро дар худ маҳфуз дорӣ,
2. Ба тавре ки гӯши худро ба шунидани ҳикмат роғиб ва дили худро ба хирад моил гардонӣ;

3. Агар донишро даъват намоӣ ва овози худро сӯи хирад баланд кунӣ;
4. Агар онро мисли нуқра орзу кунӣ ва мисли ганҷҳо ҷустуҷӯ намоӣ,
—
5. Он гоҳ худотарсиро хоҳӣ фаҳмид ва дониши Худоро хоҳӣ ёфт,
6. Зеро ки Парвардигор ҳикмат мебахшад: дониш ва хирад аз даҳони Ёст;
7. Барои росткорон зеҳно маҳфуз медорад; барои ростравон сипар аст,
8. То ки роҳҳои адолатро риоя кунанд. Ва Ё тариқи порсоёни Худро ниғаҳбонӣ менамояд.
9. Он гоҳ адолат ва инсоф ва ҳаққонияти ҳар тариқи некро хоҳӣ фаҳмид,
10. Зеро ки ҳикмат дар дили ту дохил хоҳад шуд, ва дониш ба ҷони ту писанд хоҳад омад,
11. Фаросат туро ниғаҳбонӣ хоҳад намуд, хирад туро муҳофизат хоҳад кард,
12. То ки туро аз роҳи бад халос кунанд, аз касе ки қачғуфтор аст,
13. Аз онҳое ки тариқҳои ростро тарк мекунанд, то ки бо роҳҳои торикӣ равона шаванд,
14. Аз онҳое ки аз кирдори бад хурсанд мешаванд, аз рафтори бад ба ваҷд меоянд,
15. Ки тариқҳои онҳо қачу қилеб аст, ва онҳо дар роҳҳои худ қачравӣ мекунанд.
16. То ки туро аз зани ғайр халос кунанд, аз зани зиннокоре ки гуфтори худро нарм мекунад,
17. Ки вай ёри ҷавонии худро тарк кардааст, ва паймони Худои худро аз хотир баровардааст;
18. Хонаи вай сӯи мамот мебарад, ва роҳҳои вай – сӯи мурдагон;
19. Ҳар кӣ назди вай биёяд, бозгашт нахоҳад кард, ва ба роҳҳои ҳаёт дохил нахоҳад шуд.
20. Беҳтар аст, ки бо роҳи некон равона шавӣ, ва тариқҳои одилонро пайравӣ намоӣ,
21. Зеро ки росткорон сокини замин хоҳанд буд, ва беайбон бар он боқӣ хоҳанд монд,
22. Валекин шарирон аз замин нобуд хоҳанд шуд, ва хоинон аз он решакан хоҳанд гардид.

БОБИ СЕЮМ

Давоми ҳамон насихат, Некӯӣ ба тарсгорони Худо ва ба хирадмандон.

1. Эӣ писарам! Таълими маро фаромӯш накун, ва бигзор дили ту аҳкоми маро маҳфуз дорад,
2. Зеро ки дарозии айём ва солҳои ҳаёт ва осоиштагиро барои ту афзун хоҳанд кард.
3. Бигзор эҳсон ва ростӣ туро тарк накунад: онҳоро бар гардани худ бибанд, ва бар лавҳи дили худ бинавис,
4. Ва дар назари Худо ва одамон тавачҷӯҳ ва шиносоии нек пайдо хоӣ кард.
5. Бо тамоми дили худ ба Парвардигор таваккал намо, ва ба хиради худ такя накун.
6. Дар ҳамаи тариқҳои худ Ёро дарк намо, ва Ё роҳҳои туро ҳамвор хоҳад кард.
7. Дар назари худат хирадманд набош, аз Парвардигор битарс, ва аз бадӣ дур шав:
8. Ин барои нофи ту офият ва барои устухонҳои ту илик хоҳад шуд.
9. Аз дороии худ ва аз гузини тамоми ҳосилоти худ Парвардигорро чалол деҳ,
10. Ва анборҳои ту то ба ҳадди фаровонӣ пур хоҳад шуд, ва чархуштҳои ту аз шираи ангур лабрез хоҳад гардид.
11. Эӣ писарам! Ҷазои Парвардигорро рад накун, ва аз мазаммати Ё дилгир нашав,
12. Зеро ки Парвардигор ҳар киро дӯст дорад, вайро мазаммат мекунад, ва ба вай, монанди падар ба писараш, тавачҷӯҳ менамояд.
13. Хушо касе ки ҳикмат пайдо кардааст, ва касе ки ба хирад ноил шудааст!
14. Зеро ки фоидаи он аз фоидаи нуқра, ва ҳосили он аз зари холис беҳтар аст.
15. Он аз ҷавоҳир азизтар аст, ва ҳеҷ чизи дилхоҳи ту ба он баробар нест.
16. Дар ямини он дарозии айём аст, ва дар дасти чапи он – сарват ва чалол.
17. Роҳҳои он роҳҳои хуш аст, ва ҳамаи тариқҳои он – осоиштагӣ.
18. Барои касоне ки онро нигоҳ медоранд, нахли ҳаёт аст, – ва хушо касе ки онро маҳфуз медорад!
19. Парвардигор заминро бо ҳикмат бунёд кард, осмонро бо хирад барқарор намуд.

20. Бо ҳикмати Ў вартаҳо шикофта шуд, ва абрҳо шабнамро меборонад.
21. Эй писарам! Ин чизҳо аз назарат дур нашавад; зеҳн ва фаросатро нигоҳдорӣ намо, –
22. Ва онҳо барои ҷони ту ҳаёт ва барои гардани ту зевар хоҳанд буд.
23. Он гоҳ дар роҳи худ бо амният қадамгузор хоҳӣ шуд, ва пойи ту нахоҳад лағжид.
24. Вақте ки хоб равӣ, нахоҳӣ тарсид; ва чун хобат барад, хоби ту ширин хоҳад буд.
25. Аз ваҳми ногаҳонӣ нахоҳӣ тарсид, ва аз ситами шарирон, вақте ки падида ояд,
26. Зеро ки Парвардигор умедбахши ту хоҳад буд, ва пойи туро аз дом нигоҳ хоҳад дошт.
27. Аз некӣ кардан ба мӯхтоҷе даст накаш, вақте ки кардани он аз дастат ояд.
28. Ба ёри худ нагӯй: «Бирав ва бозгард, ва фардо хоҳам дод», вақте ки дар пеши худ дошта бошӣ.
29. Дар ҳаққи ёри худ андешаи бад накун, вақте ки вай пеши ту бо эътимод нишаста бошад.
30. Бо касе бе сабаб муноқиша накун, вақте ки вай ба ту бадӣ накарда бошад.
31. Аз шахси золим ҳасад набар, ва аз роҳҳои вай ҳеч якеро интиҳоб накун,
32. Зеро ки қачқор назди Парвардигор зишт аст, аммо бо росткорон Ў маҳрами асрор аст.
33. Лаънати Парвардигор бар хонаи шарир аст, вале маскани одилонро Ў баракат медиҳад.
34. Масхарабозонро Ў албатта тамасхур мекунад, лекин ба фурӯтанон файз мебахшад.
35. Хирадмандон вориси ҷалол мешаванд, вале аблаҳон ба худ нанг меоваранд.

БОБИ ЧОРУМ

Давоми он. Панди падарона.

1. Эй писарон! Насиҳати падарро бишнавед, ва диққат намоед, то ки хирад биомӯзед,

2. Зеро ки ба шумо сабақи некӯ медиҳам; таълими маро тарк накунед.
3. Вақте ки ман дар хонаи падари худ писар будам, ва пеши модари худ азиз ва ягона,
4. Ё маро таълим медод, ва ба ман мегуфт: «Бигзор дили ту суханони маро маҳфуз дорад; Аҳкоми маро нигоҳ дор, ва зиндагӣ бикун.
5. Ҳикмат ба даст овар, хирад ба даст овар; инро фаромӯш накун, ва аз гуфтаҳои даҳони ман сар напеч.
6. Онро тарк накун, ва он туро ҳифз хоҳад кард; онро дӯст дор, ва он туро ниғаҳбонӣ хоҳад намуд.
7. Ибтидои ҳама чиз ҳикмат аст, пас ҳикмат ба даст овар, ва бо тамоми дороии худ хирад ба даст овар.
8. Онро қадрдонӣ намо, ва он туро баланд хоҳад бардошт; агар онро дар оғӯш кашӣ, он туро чалол хоҳад дод,
9. Бар сарат тоҷи латофат хоҳад гузошт, ва афсари шавкат ба ту ато хоҳад кард».
10. Эй писарам! Бишнава, ва суханони маро қабул намо, – ва солҳои умри ту афзун хоҳад шуд.
11. Тариқи ҳикматро ба ту меомӯзам, ба роҳҳои ростӣ туро ҳидоят менамоям.
12. Ҳангоме ки роҳ равиӣ, қадамҳоят танг нахоҳад шуд, ва ҳангоме ки бидавӣ, пешпо нахоҳӣ хӯрд.
13. Насихатро нигоҳ дор, тарк накун; онро маҳфуз дор, зеро ки он ҳаёти туст.
14. Ба роҳи шарирон дохил нашав, ва дар тариқи бадкешон қадам нагузор.
15. Онро рад намо, дар он қадамгузор нашав; аз он канорагирӣ намуда, гузашта рава,
16. Чунки, агар бадӣ накунанд, хобашон намебарад, ва агар касеро пешпо надиханд, хобашон мегурезад,
17. Зеро ки нони шароратро мехӯранд ва шароби зулмро менӯшанд.
18. Вале тариқи одилон мисли нури саҳар аст, ки то нимирузӣ торафт бештар медурахшад.
19. Роҳи шарирон мисли зулмот аст: намедонанд, ки ба чӣ пешпо мехӯранд.
20. Эй писарам! Ба суханони ман диққат намо, ба гуфтаҳои ман гӯши худро бикшо.

21. Онҳо аз назарат дур нашавад; онҳоро андаруни дили худ маҳфуз дор,
22. Зеро, ҳар кӣ онҳоро биёбад, барои вай онҳо ҳаёт аст, ва барои тамоми ҷисми вай офият аст.
23. Бештар аз ҳар чизи ҳифзталаб дили худро маҳфуз дор, зеро ки зухуроти ҳаёт аз он аст.
24. Кизбро аз даҳони худ рад намо, ва маломатро аз лабҳои худ дур соз.
25. Бигзор чашмони ту рост бингарад, ва мижғони ту ба самти рӯ ба рӯ равона бошад.
26. Барои пойҳои худ рохро ҳамвор намо, то ки ҳамаи тариқҳои ту рост бошад.
27. Ба тарафи рост ва чап моил нашав; пой худро аз бадӣ дур соз.

БОБИ ПАНЧУМ

Давоми он. Огоҳӣ аз фисқу фучур.

1. Эй писарам! Ба ҳикмати ман диққат намо, ба хиради ман гӯши худро бикшо,
2. То ки фаросатро маҳфуз дорӣ, ва лабҳои ту донишро риоя намояд,
3. Зеро ки лабҳои зани зинокор асал мерезад, ва гуфтори вай аз равшан нармтар аст,
4. Вале оқибати он мисли явшон талх аст, мисли шамшери дудаматез аст;
5. Пойҳои вай сӯи мамот равон аст; қадамҳои вай ба дӯзах мебарад,
6. Бе он ки тариқи ҳаёт барояш ҳамвор шавад; роҳҳои вай вайрона аст, ба тавре ки худаш намедонад.
7. Ва акнун, эй писарон, маро бишнавед, ва аз гуфтаҳои даҳони ман дур нашавед.
8. Роҳи худро аз вай дур соз, ва ба дари хонаи вай наздик нашав:
9. Мабодо таровати худро ба дигарон бидиҳӣ, ва солҳои худро ба ситамгар;
10. Мабодо бегонагон аз қуввати ту сер шаванд, ва маҳсули ранҷи ту дар хонаи ғайр бимонад.
11. Ва дар охири умри худ фиғон хоҳӣ бардошт, вақте ки ҷисму андомат барбод равад, –
12. Ва хоҳӣ гуфт: «Чаро аз насихат нафрат кардам, ва дилам ба мазаммат безътиной намуд,

13. Ва овози устодони худро нашунидам, ва ба муаллимони худ гӯш надодам?
14. Кам монда буд, ки дар миёни мардум ва ҷамоат ба ҳар бало гирифтор шавам!»
15. Обро аз чуқурии худ бинӯш, обуро, ки аз чоҳи худат чорист.
16. Чашмаҳоят фаро рехта, берун хоҳанд рафт, ба сони ҷӯйҳои об дар кӯчаҳо;
17. Онҳо танҳо ба ту тааллуқ хоҳанд дошт, ва на ба бегонагон бо ту.
18. Чашмаи ту муборак хоҳад буд; ва аз зани ҷавонии худ шод бош,
19. Ки мисли ғизоли шаҳватангез ва оҳуи меҳрафрӯз аст; пистонҳои вай ҳамеша ба ту лаззат хоҳад бахшид; доимо саргарми муҳаббати вай хоҳӣ буд.
20. Пас чаро, эй писарам, сармасти зани ғайр гардӣ? Ва синаи зани зинкорро дар оғӯш гирӣ?
21. Зеро ки роҳҳои одамизод дар пеши назари Парвардигор аст, ва Ё ҳамаи тариқҳои вайро месанҷад.
22. Шарирро гуноҳҳои худаш ба дом меоварад, ва бо камандҳои хатои худаш вай баста мешавад.
23. Вай аз боиси беадабӣ мемирад, ва аз бисёрии аблаҳии худ нобуд мешавад.

БОБИ ШАШУМ

Давоми он. Огоҳи аз коҳилӣ, бадӣ, зинкорӣ.

1. Эй писарам! Агар ба ёри худ зомин шуда, барои одами бегона дасти паймон дода бошӣ,
2. Ва бо гуфтаҳои даҳони худ ба дом афтода, ба бало монда бошӣ,
3. Пас, эй писарам, чунин бикун ва худро халосӣ деҳ, зеро ки ба дасти ёри худ афтодай: рафта, гардан фурур ва аз ёри худ зорию илтиҷо намо;
4. Хобро ба чашмони худ роҳ надех, ва ғанабро ба миҷғони худ;
5. Худро мисли гавазне аз дасти сайёд ва мисли мурғе аз дасти домгузор халосӣ деҳ.
6. Эй коҳил! Назди мӯрча бирав, рафтори онро бингар ва ҳикмат биомӯз,
7. Ки вай қозӣ, мулозим ва ҳоким надорад,
8. Лекин хӯроки худро тобистон тайёр мекунад, ғизои худро дар мавсими дарав захира менамояд.
9. То ба кай, эй коҳил, хоб меравӣ? Аз хоби худ кай мехезӣ?

10. «Андак хоб, андак ғанаб, андак даст дар бағал хобидан».
11. Вале бенавоии ту мисли роҳзан хоҳад омад, ва мӯҳтоҷии ту – монанди шахси яроқнок.
12. Одами сафил, шахси талбискор бо качии даҳон рафтор мекунад,
13. Чашмакӣ мезанад, бо пойҳои худ сухан меронад, бо ангуштҳои худ имо мекунад;
14. Дасисаҳо дар дили ӯст; ҳамеша андешаи бад мекунад, ситезаҳо меангезад;
15. Бинобар ин ногаҳон ҳалокати ӯ хоҳад омад, нохост ӯ ба шикаст дучор хоҳад шуд, ва муолиҷае нахоҳад буд.
16. Инак шаш чиз, ки Парвардигор аз онҳо нафрат дорад, ва чизи ҳафтум, ки асли моҳияти он назди ӯ зишт аст:
17. Чашмони ҳавобаландона, забони дурӯғгӯй ва дастҳое ки хуни бегуноҳро мерезад,
18. Диле ки қасдҳои бадро мепарварад, пойҳое ки сӯи бадӣ мешитобад,
19. Шоҳиди козибе ки суханони дурӯғ мебофад ва шахсе ки дар миёни бародарон ситезаҳо меангезад.
20. Эй писарам! Ҳукми падаратро риоя намо, ва таълими модаратро рад накун;
21. Онҳоро бар дили худ ба таври доимӣ бибанд, бар гардани худ онҳоро овезон бикун.
22. Вақте ки роҳ равӣ, ба ту роҳнамоӣ хоҳад кард; вақте ки хоб равӣ, туро ниғаҳбонӣ хоҳад кард; вақте ки бедор шавӣ, бо ту мусоҳиба хоҳад кард,
23. Зеро ки ҳукм чароғ аст, ва таълим нур аст, ва насоеҳи адабомӯз роҳи ҳаёт аст,
24. То ки туро аз зани бадрафтор, аз нармзабонии зани зинокор нигоҳ дорад.
25. Зебоии вайро дар дили худ тамаъ накун, ва туро вай бо пилкҳои худ чалб накунад,
26. Чунки аз дасти зани зинокор кас мӯҳтоҷи як лаб нон мешавад, ва зани шавҳардор қони азизеро ба дом меоварад.
27. Оё мумкин аст, ки касе оташро дар бағали худ бигирад, ва либосҳояш насӯзад?
28. Ё ки касе бар оташпораҳо роҳ равад, ва пойҳояш насӯзад?
29. Чунин аст ҳоли касе ки назди зани ёри худ биёяд: ҳар кӣ ба вай даст расонад, пок нахоҳад монд.

30. Дуздро афв мекунад, агар ū дуздӣ кунад, то ки чони худро сер кунад, вақте ки гурусна монда бошад;
31. Вале ҳангоме ки вай дастгир мешавад, ҳафт чандон адо хоҳад кард: оре, тамоми бисоти хонаи худро хоҳад дод.
32. Касе ки бо зане зино кунад, беақл аст: нобудкунандаи чони худ чунин амал мекунад.
33. Ū зарбу лат ва шармандагӣ хоҳад ёфт, ва расвоии ū аз миён нахоҳад рафт,
34. Чунки рашк ғазаби шавҳарро меафрӯзад, ва дар рӯзи никор ū раҳм нахоҳад кард:
35. Ба бадали ҳеҷ фидия ба ту рӯйбинӣ нахоҳад кард, ва ришваро ҳар чанд бисёр диҳӣ, розӣ нахоҳад шуд.

БОБИ ҲАФТУМ

Давоми он. Оқибати замангези ҳаёти фосиқона.

1. ЭЙ писарам! Суханони маро риоя намо, ва аҳкоми маро назди худ ниҳон дор.
2. Аҳкоми маро ҳифз намо ва зиндагӣ бикун, ва таълими маро – ҳамчун гавҳараки чашмони худ;
3. Онҳоро бар ангуштҳои худ бибанд, онҳоро бар лавҳи дили худ бинавис.
4. Ба ҳикмат бигӯй: «Ту хоҳари ман ҳастӣ!», ва хирадро хешованди худ бихон,
5. То ки туро аз зани ғайр ниғаҳбонӣ намояд, аз зани зинокоре ки гуфтори худро нарм мекунад.
6. Зеро ки аз тирезаи хонаи худ, аз равзани худ назар андохтам,
7. Ва дар байни соддадилон дидам, ҷавони беақлро мушоҳида намудам,
8. Ки дар бозор назди гӯшаи вай мегузашт ва ба роҳи хонаи вай қадам мезад,
9. Дар вақти салқинии бегоҳии рӯз, дар торикии шаб ва дар зулмот.
10. Ва инак, зане аз пеши ū баромад, бо либоси фоҳиша ва бо дили пурфиреб,
11. Зани пуршӯр ва беҳаё, ки пойҳои вай дар хонаи вай сокин нест:
12. Гоҳ дар берун аст, гоҳ дар кӯчаҳо, ва назди ҳар гӯшаи вай камин мекунад.
13. Ва ūро дошту бӯса кард, ва бо чехраи бешарм ба ū гуфт:

14. «Қурбониҳои саломатӣ бар зиммаи ман буд: имрӯз назрҳои худро адо кардам.
15. Бинобар ин ба пешвози ту баромадам, то ки рӯи туро пазироӣ намоям, ва туро ёфтам.
16. Ҷогаҳои худро бо қолинҳо орастаам, бо сӯзаниҳои пурнақши мисрӣ.
17. Ҷойҳои худро бо мур, уд ва дорчин муаттар кардаам.
18. Биё, ки мо то дами субҳ аз ишқбозӣ сер шавем, сармасти муҳаббат гардем,
19. Чунки шавҳар дар хона нест: ба сафари дур рафтааст;
20. Ҳамёни нуқра ба дасти худ гирифтааст; дар рӯзи моҳи пурра ба хонаи худ хоҳад баргашт».
21. Бо чарбгӯии зиёд дили ӯро рабуд, бо ҷоплусии лабҳои худ ӯро фирефта кард.
22. Дарҳол ӯ аз пайи вай равона шуд, мисли барзагове ки сӯи кушишхона меравад, ва мисли аблаҳе – сӯи занҷири ҷазо,
23. То даме ки тир ҷигари ӯро реш кунад; мисли мурғаке ки сӯи дом мешитобад, ва намедонад, ки он барои ҳалокати ҷони ӯст.
24. Пас, эй писарон, маро бишнавед, ва ба гуфтори даҳони ман диққат намоед.
25. Дили худро ба роҳҳои вай моил накун, ба тариқҳои вай гумроҳ нашав,
26. Зеро ки вай касони зиёдро ғалтонида маҷрӯҳ кардааст, ва мақтулони вай аз ҳад афзунанд:
27. Хонаи вай роҳҳои дӯзах аст, ки ба таҳхонаҳои мамот фуруд меоянд.

БОБИ ҲАШТУМ

Ситоиши ҳикмат.

1. Оё ҳикмат даъват наменаояд? Оё хирад овози худро намебарорад?
2. Дар ҷойҳои баланди сари роҳ, дар миёни чорроҳа меистад;
3. Дар паҳлуи дарвозаҳо, назди даромадгоҳи шаҳр, дар остонаи дарҳо нидо мекунад:
4. «Шуморо, эй шахсон, даъват менамоям, ва овози ман барои бани одам аст.
5. Эй соддадилон! Фаросат биомӯзед, ва эй аблаҳон, дониш биомӯзед.

6. Бишнавед, чунки суханони муҳим мегӯям, ва он чи аз лабҳои ман мебарояд, рост аст,
7. Зеро ки забони ман сухани ростро баён мекунад, ва шарорат барои лабҳои ман зишт аст;
8. Ҳамаи суханони даҳони ман ҳаққонист; дар онҳо қачравӣ ва талбис нест;
9. Ҳамааш барои хирадманд равшан аст, ва барои ёбандагони дониш рост аст.
10. Насихати маро бештар аз нуқра қабул кунед, ва донишро беҳтар аз зари холис бидонед;
11. Зеро ки ҳикмат беҳ аз ҷавоҳир аст, ва ҳеҷ чизи дилхоҳ ба он баробар нест.
12. Ман, ҳикмат, дар фаросат сокин ҳастам, ва дониши тадбирсозро пайдо мекунам.
13. Худотарсӣ – аз бадӣ нафрат доштан аст: аз ғурур, ва ҳавобаландӣ, ва роҳи бад, ва даҳони қачғуфтор нафрат дорам.
14. Машварат ва зиракӣ дар ман аст; ман хирад ҳастам; қувват дар ман аст.
15. Бо ман подшоҳон салтанат меронанд, ва мирон адлро ба сурати қонун мебароваранд.
16. Бо ман сарварон, ва акобир, ва ҳамаи доварони замин сардорӣ мекунанд.
17. Дӯстдорони худро дӯст медорам, ва толибони ман маро хоҳанд ёфт.
18. Сарват ва ҷалол, ганҷи бақодор ва хайр бо ман аст.
19. Самари ман беҳ аз тилло ва зари холис аст, ва ҳосили ман беҳ аз нуқраи хушбӯӣ аст.
20. Бо роҳи адолат, андаруни тариқҳои инсоф меравам,
21. То ки дӯстдорони худро соҳиби сарват гардонам ва ганҷинаҳошонро пур кунам.
22. Парвардигор маро ибтидои роҳи Худ сохтааст, – пеш аз амалиёти Худ, аз қадимулайём:
23. Аз азал тарҳ ёфтаам, – аз ибтидо, пеш аз хилқати замин.
24. Вақте ки вартаҳо набуд, ба вучуд омадам, – вақте ки чашмаҳои пур аз об набуд.
25. Пеш аз барпо шудани кӯҳҳо, пеш аз талҳо ба вучуд омадам,
26. Вақте ки замин ва саҳроҳо ва аввали ғубори дунёро Ё ҳанӯз наофариданд буд.

27. Вақте ки ӯ афлокро мухайё мекард, он чо будам. Вақте ки ӯ хати уфукро бар рӯи варта мекашид,
28. Вақте ки абрҳоро дар боло барқарор менамуд, вақте ки чашмаҳои вартаро мустаҳкам мекард,
29. Вақте ки низоми баҳро амр мефармуд, то ки обҳо аз худуди он нагузаранд, вақте ки асосҳои заминро мегузошт, –
30. Он вақт назди ӯ дастпарвард будам, ва ҳар рӯз ҳаловат мебудам, ва ба ҳузури ӯ ҳамеша хушҳолӣ менамудам, –
31. Дар замини офаридаи ӯ хушҳолӣ менамудам, ва ба туфайли банӣ одам ҳаловат мебудам.
32. Ва акнун, эй писарон, маро бишнавед; хушо касоне ки роҳҳои маро риоят мекунанд!
33. Насихатро бишнавед, ва ҳикматпеша бошед, ва онро рад накунад.
34. Хушо касе ки маро мешунавад, ҳар рӯз назди дарвозаи ман бедор меистад ва паҳлудариҳои маро ниғаҳбонӣ мекунад!
35. Зеро касе ки маро ёфта бошад, ҳаётро ёфтааст, ва аз ҷониби Парвардигор ҳусни таваҷҷӯҳ хоҳад ёфт.
36. Валекин касе ки аз ман дур шавад, ба ҷони худ ҷафо мекунад; ҳамаи онҳое ки аз ман нафрат доранд, мамотро дӯст медоранд».

БОБИ НҶҲУМ

Давоми он.

1. ҲИКМАТ хонаи худро бино кард, ҳафт рӯки онро тарошид,
2. Парвории худро забҳ намуд, шароби худро омехта кард, ва суфраи худро орошт;
3. Канизони худро фиристод, то ки аз болои баландии шаҳр даъват намоянд:
4. «Касе ки соддадил аст, ин чо биёяд!» Ба ҳар каси беақл гуфт:
5. «Биёед, аз нони ман бихӯред, ва аз шаробе ки омехта кардаам, бинӯшед;
6. Соддадилро тарк намоед ва зиндагӣ кунед, ва бо роҳи хирад қадамгузор шавед».
7. Ҳар кӣ масхарабозро насихат диҳад, ба худаш нанг меоварад, ва ҳар кӣ шарирро мазаммат кунад, худро доғдор месозад.
8. Масхарабозро мазаммат накун: мабодо аз ту нафрат кунад; хирадмандро мазаммат намо, ва ӯ туро дӯст хоҳад дошт.

9. Хирадмандро сабақ омӯз, ва ӯ боз ҳам хирадмандтар хоҳад шуд; одилро таълим деҳ, ва дониши ӯ хоҳад афзуд.
10. Ибтидои ҳикмат тарси Парвардигор аст, ва шинохтани Пок хирад аст,
11. Чунки ба воситаи ман айёми ту зиёд хоҳад шуд, ва солҳои умри ту хоҳад афзуд.
12. Агар хирадманд бошӣ, ба нафъи худат хирадманд ҳастӣ; ва агар масхарабоз бошӣ, бори онро танҳо худат хоҳӣ бардошт.
13. Зани аблаҳ пуршӯр ва сабукмағз аст, ва чизе намедонад,
14. Ва назди дари хонаи худ, бар курсӣ, дар ҷойҳои баланди шаҳр менишинад,
15. То ки роҳгузаронро даъват намояд, – онҳоеро, ки бо роҳҳои ростии худ равонанд:
16. «Касе ки соддадил аст, ин ҷо биёяд!» Ва ба ҳар каси беақл гуфт:
17. «Оби дуздӣ ширин аст, ва нони рустӣ лазиз аст».
18. Ва ӯ намедонад, ки он ҷо мурдагон ҳастанд: онҳое ки вай даъват намудааст, дар қаъри дӯзах мебошанд.

БОБИ ДАҲУМ

Шарорат беандешагист. Адолат ҳикмат аст.

1. МАСАЛҲОИ Сулаймон.
Писари бохирад падарро шод мекунад, вале писари аблаҳ сабаби андӯҳи модари худ мешавад.
2. Ганҷҳои шарорат фоида намебахшад, вале адолат аз мамот халосӣ медиҳад.
3. Парвардигор ҷони одилро гирифтори гуруснагӣ намекунад, вале ҳирси шариронро рад мекунад.
4. Дасти танбал касро бенаво мегардонад, вале дасти ғайратмандон онҳоро сарватманд мекунад.
5. Касе ки тобистон ғунучин кунад, писари бофаҳм аст, вале касе ки дар мавсими дарав хоб равад, писари нанговар аст.
6. Баракатҳо бар сари одил аст, вале даҳони шариронро зулм мепӯшонад.
7. Зикри одил муборак аст, вале номи шарирон зуд аз байн меравад.
8. Донодил аҳкомро қабул мекунад, вале аблаҳи даҳаняла пешпо мехӯрад.
9. Касе ки бо тариқи рост равон аст, дар амният равон аст, вале касе ки роҳҳои худро қач кунад, сазои худро меёбад.

10. Касе ки чашмакӣ занад, сабаби дарду алам мешавад, вале аблаҳи даҳаняла пешпо мехӯрад.
11. Даҳони одил чашмаи ҳаёт аст, вале даҳони шариронро зулм мепӯшонад.
12. Адоват нифоқҳо меандозад, вале муҳаббат ҳамаи гуноҳоро рӯпӯш мекунад.
13. Дар лабҳои оқил ҳикмат мавҷуд аст, вале чӯб барои тахтапушти беақл аст.
14. Хирадмандон донишро саришта мекунанд, вале даҳони аблаҳ таҳлукаи наздик аст.
15. Дороии сарватдор қалъаи мустаҳками ӯст; бенавоии камбағалон таҳлукаи онҳост.
16. Мукофоти амали одил барои ҳаёт аст; ғоидаи шарир барои гуноҳ аст.
17. Касе ки насихатро риоя кунад, бо роҳи ҳаёт равон аст; вале касе ки мазамматро рад кунад, гумроҳ мешавад.
18. Касе ки адоватро рӯпӯш намояд, дурӯғгӯй аст, ва касе ки бӯхтон занад, аблаҳ аст.
19. Сухани бисёр аз гуноҳ фориф нест, ва касе ки лабҳои худро боздорад, оқил аст.
20. Забони одил нукраи холис аст, вале дили шарир ночиз аст.
21. Лабҳои одил касони бисёрро ҳидоят мекунад, вале аблаҳон аз беақлӣ мемиранд.
22. Баракати Парвардигор сарватманд мекунад, ва ғаму ғуссае бо худ намеоварад.
23. Бадкирдорӣ барои аблаҳ мисли дилхушист, вале ҳикмат ба шахси хирадманд хос аст.
24. Биме ки шарир дорад, ба сари вай меояд, вале муроди одилон ҳосил мешавад.
25. Вақте ки гирдбод вазида гузарад, шарир нест мешавад, вале одил бунёди ҷовидонӣ дорад.
26. Чунон ки сирко барои дандонҳост ва дуд барои чашмҳо, ончунон коҳил барои фиристандагони худ мебошад.
27. Худотарсӣ айёмро меафзояд, вале солҳои шарирон кӯтоҳ мешавад.
28. Интизории одилон шодмонист, вале умедвории шарирон нест мешавад.
29. Роҳи Парвардигор барои шахси беайб истеҳком аст, вале барои бадкирдорон таҳлука аст.

30. Одил ҳаргиз фурӯ намеғалтад, вале шарирон сокини замин намешаванд.

31. Даҳони одил ҳикматро ифода менамояд, вале забони қачғуфтор бурида мешавад.

32. Лабҳои одил суҳанони дилхоҳро медонад, вале даҳони шарирон – қачғуфториро.

БОБИ ЁЗДАҲУМ

Муқоиса қардани адолат ва шарорат.

1. ТАРОЗУИ нодуруст назди Парвардигор зишт аст, вале санги дақиқ ба Ё мақбул аст.

2. Гурур биёяд, нанг ҳам меояд, вале ҳикмат бо фурӯтанон аст.

3. Беайбии ростдилон онҳоро роҳнамоӣ мекунад, вале қачравии хоинон онҳоро ба ҳалокат мерасонад.

4. Сарват дар рӯзи ғазаб мадад намекунад, вале адолат аз мамот ҳалосӣ медиҳад.

5. Адолати шахси беайб роҳи ӯро ҳамвор мекунад, вале шарир дар шарорати худ фурӯ меғалтад.

6. Адолати ростдилон онҳоро наҷот медиҳад, вале хоинон дар ҳирси худ гирифтори бало мешаванд.

7. Бо мурдани шахси шарир умеди вай барбод меравад, ва интизории ҷафокорон нест мешавад.

8. Одил аз мусибат ҳалосӣ меёбад, ва шарир ба ҷои ӯ ба дом меояд.

9. Тамаллуқкор бо даҳонаш ёри худро фосид мекунад, вале одилон ба воситаи дониш раҳо мешаванд.

10. Ба некрӯзии одилон шаҳр шодӣ мекунад, ва ба ҳалокати шарирон – таронасароӣ.

11. Аз баракати росткорон шаҳр сарбаланд мегардад, вале аз даҳони шарирон хароб мешавад.

12. Касе ки аз ёри худ нафрат кунад, беақл аст, вале шахси хирадманд хомӯш мемонад.

13. Хабаркаш сирро ошкор мекунад, вале шахсе ки рӯҳан вафодор аст, ҳар чизро ниҳон медорад.

14. Тадбирсозӣ набошад, қавм фурӯ меғалтанд, вале наҷот аз машварати бисёр аст.

15. Касе ки ба одами бегона зомин шавад, худаш зарар мебинад, вале касе ки аз замонат нафрат кунад, аз зарар эмин аст.

16. Зани нексиришт чалол меёбад, вале касони зӯрманд сарват меёбанд.
17. Шахси эҳсонкор ба ҷони худаш некӣ мекунад, вале каси дилсахт ҷисми худашро хароб мекунад.
18. Шарир музди ноҳақ пайдо мекунад, вале корандаи адолат – подоши ҳақиқӣ.
19. Адолатпарварӣ боиси ҳаёт мешавад, вале шароратпеша сӯи мамоти худ меравад.
20. Качдилон назди Парвардигор зиштанд, вале касоне ки роҳашон рост аст, ба Ё мақбуланд.
21. Яқин аст, ки бадкеш бечазо наместонад, вале насли одилон раҳо мешавад.
22. Чӣ гунае ки ҳалқаи тилло дар бинии хук бошад, зани хушрӯй ва беақл он гуна аст.
23. Муроди одилон фақат некӯист; умедвориҳои шарирон ғзаб аст.
24. Яке тақсим карда медиҳад, ва сарвати ӯ боз ҳам зиёд мешавад; вале дигаре аз ҳад зиёд сарфакор аст, ва сарвати ӯ торафт кам мешавад.
25. Ҷони сахӣ пурфайз мешавад, ва касе ки сероб кунад, худаш низ сероб мегардад.
26. Касе ки ғалларо аз фурӯш нигоҳ дорад, ӯро халқ лаънат мекунад; вале бар сари ғаллафурӯш баракат меояд.
27. Касе ки шавқманди некӯист, хусни таваҷҷӯхро меҷӯяд; вале касе ки толиби бадист, он бар сари худаш меояд.
28. Касе ки ба сарвати худ умед бандад, фурӯ меғалтад; вале одилон мисли барг месабзанд.
29. Касе ки рӯзгори хонаи худро хароб кунад, бод насибаш мешавад, ва аблаҳ бандаи шахси донодил мегардад.
30. Меваи одил дарахти ҳаёт аст, ва он ки ҷонҳоро ҷалб менамояд, хирадманд аст.
31. Модоме ки одил бар замин сазо меёбад, чӣ қадар бештар шарир ва гуноҳкор.

БОБИ ДУВОЗДАҲУМ

Давоми он. Фарқи байни одил ва шарир.

1. КАСЕ ки насиҳатро дӯст дорад, донишро дӯст медорад, вале касе ки аз мазаммат нафрат кунад, монанди ҳайвон аст.

2. Каси нек аз ҷониби Парвардигор ҳусни тавачҷӯҳ меёбад; вале шахси дасисакорро ӯ маҳкум мекунад.
3. Одамизод бо шарорат устувор намешавад, вале решаи одилон ночунбон аст.
4. Зани солеҳа тоҷи шавҳари худ мебошад, вале зани нанговар мисли фасоде дар устухонҳои ӯст.
5. Фикру хаёли одилон инсоф аст; вале тадбирсозии шарирон макр аст.
6. Суханони шарирон камин аст барои хунрезӣ, вале даҳони росткорон онҳоро халосӣ медиҳад.
7. Ҳамин ки шарирон фурӯ ғалтанд, нест мешаванд, вале хонаи одилон қоим меистад.
8. Одамро аз рӯи ақлаш ситоиш мекунанд, вале қадил ба нафрат дучор мешавад.
9. Каси оддӣ ки ғулуме дорад, беҳ аз касе ки худро болонишин нишон медиҳад, вале мӯҳтоҷи нон аст.
10. Одил ба ҷони ҷорвои худ раҳм мекунад, вале марҳаматҳои шарирон бераҳмона аст.
11. Касе ки замини худро қор кунад, аз нон сер мешавад, вале касе ки аз пайи қорҳои ҳечу пуч шавад, беақл аст.
12. Шарир ҳавас дорад ба доми бадкешон дароварад, вале решаи одилон самар меоварад.
13. Гуноҳи лабҳо барои бадкеш дом аст, вале одил аз тангӣ берун меояд.
14. Аз самари даҳони худ кас аз некӯӣ сер мешавад, ва подоши аъмоли дастҳои одам ба ӯ бармегардад.
15. Роҳи аблаҳ дар назари худаш рост аст, вале касе ки машваратро шунавад, хирадманд аст.
16. Ҳашми аблаҳ дарҳол маълум мешавад, вале шахси бофаросат дашномро шунида, худдорӣ мекунад.
17. Каси ростгӯӣ адолатро баён мекунад, вале шоҳиди қозиб – фиребро.
18. Баъзеҳо неши забон мезананд, ки мисли зарби шамшер аст, вале забони хирадмандон офият мебахшад.
19. Даҳони ростгӯӣ то абад қоим аст, вале забони дуруғгӯӣ – то як чашм задан.
20. Дар дили бадандешон макр аст, вале дар дили оштидиҳандагон – шодӣ.

21. Ба одил ҳеч осеб намерасад, вале шарирон пур аз бадбахтӣ ҳастанд.
22. Даҳони дурӯғгӯй назди Парвардигор зишт аст, вале росткорон ба Ё мақбуланд.
23. Шахси бофаросат донишро пӯшида медорад, вале дили аблаҳон беақлиро зоҳир месозад.
24. Дасти ғайратмандон ҳукмфармо мешавад, вале танбал гирифтори хирочи бандагӣ мегардад.
25. Ғуссаи дили одам ўро фишор медиҳад, вале сухани меҳрубона ўро хурсанд мекунад.
26. Одил ба ёри худ роҳ нишон медиҳад, вале роҳи шарирон онҳоро дар иштибоҳ меандозад.
27. Танбал сайдашро бирён намекунад, вале молу мулки одами ғайратманд гаронбахост.
28. Дар тариқи адолат ҳаёт аст, ва хати роҳи он лоямут аст.

БОБИ СЕЗДАҲУМ

Давоми он.

1. ПИСАРИ бохирад насиҳати падарро қабул мекунад, вале масҳарабоз итобро намешунавад.
2. Аз самари даҳони худ кас некӯиро мечашад, вале ҷони хоинон – зулмро.
3. Касе ки даҳони худро нигоҳ дорад, ҷонашро муҳофизат мекунад, вале касе ки даҳони худро калон кушояд, ба вай осеб мерасад.
4. Ҷони коҳил ҳавас мекунад, ва натиҷае нест; вале ҷони ғайратмандон сер мешавад.
5. Одил аз гапи дурӯғ кароҳат дорад, вале шарир бадном ва расво мешавад.
6. Адолат ростравро ниғаҳбонӣ мекунад, вале шарорат хатокорро ба ҳалокат мерасонад.
7. Яке худро сарватманд нишон медиҳад, ва чизе надорад; вале дигаре худро бенаво нишон медиҳад, ва сарвати зиёде дорад.
8. Сарвати одам фидияи ҷони ўст; вале бенаво таҳдидро намешунавад.
9. Нури одилон шодиёна медурахшад, вале чароғи шарирон хомӯш мешавад,
10. Аз ғурур фақат низоъ ба миён меояд, вале ҳикмат бо хоксорони машваратшунав аст.

11. Сарвате ки аз ҳечу пуч пайдо шуда бошад, торафт кам мешавад, вале касе ки бо амали дасташ ғун карда бошад, онро афзун менамояд.
12. Умедвории дуру дароз дилро бемор мекунад, вале муроде ки ҳосил шуда бошад, дарахти ҳаёт аст.
13. Касе ки ба калом безътиной кунад, ба худааш осеб мерасонад; вале касе ки аз аҳком тарсон бошад, мукофот меёбад.
14. Таълими хирадманд чашмаи ҳаёт аст, ки аз домҳои мамот дур мекунад.
15. Ақли расо ҷозибаро мебахшад, вале роҳи хоинон сахт аст.
16. Ҳар шахси бофаросат бо дониш амал мекунад, вале аблаҳ беақлиро нишон медиҳад.
17. Элчии шарир ба бало менамояд, вале қосиди амин тасалли мебахшад.
18. Бенавоӣ ва нанг насиби касест, ки насиҳатро рад кунад; вале касе ки мазамматро қабул кунад, мӯхтарам мешавад.
19. Муроде ки ҳосил шуда бошад, барои ҷон хуш аст, ва дур шудан аз бадӣ барон аблаҳон зишт аст.
20. Касе ки бо хирадмандон гардад, хирадманд мешавад; вале касе ки бо аблаҳон ҷӯра шавад, шикаст меҳӯрад.
21. Хатокоронро бадӣ таъқиб мекунад, вале одилон мукофоти нек меёбанд.
22. Некӯкор ба писарони писаронаш мерос боқӣ мегузорад, вале сарвати хатокор барои одил саришта карда мешавад.
23. Дар киштзори бенавоён озуқа бисёр аст, вале аз боиси бесомонӣ нобуд мешаванд.
24. Касе ки ҷӯбро дарег дорад, писари худро дӯст намедорад; вале касе ки ўро дӯст дорад, аз бачагиаш ҷазо медиҳад.
25. Одил барои серии ҷонаш меҳӯрад, вале шиками шарирон мӯхтоҷӣ мекашад.

БОБИ ЧОРДАҲУМ

Давоми он. Ҳамд дар шаъни ҳикмате ки дар ҳаёти ҳаррӯза зоҳир мешавад.

1. ҲИКМАТИ зан хонаи вайро бино мекунад, вале зани аблаҳ бо дасти худ онро вайрон мекунад.
2. Касе ки бо роҳи рост равад, тарсгори Парвардигор аст, вале касе ки роҳҳояш қач аст, Ўро хор медорад.

3. Дар даҳони аблаҳ навдаи ғурур аст, вале лабҳои хирадмандон онҳоро ниғаҳбонӣ мекунад.
4. Агар барзаговҳо набошад, охур холист, вале аз қуввати барзагов маҳсулот бисёр аст.
5. Шоҳиди амин дурӯғ намеғӯяд, вале шоҳиди козиб суханони дурӯғ мебофад.
6. Масхарабоз хикмат мечӯяд, ва намеёбад; вале барои оқил дониш осон аст.
7. Аз ҳузури шахси аблаҳ дур шав, вагар на лабҳои оқилонро нахоҳӣ донист.
8. Ҳикмати шахси бофаросат – дар фаҳмидани роҳи ӯст; вале беақлии аблаҳон мақр аст.
9. Беақлонро гуноҳ миёнарав аст, вале дар миёни росткорон – ҳусни таваҷҷӯҳ.
10. Дил талҳии ҳиссиёти худро медонад, ва дар шодии вай бегонае иштирок надорад.
11. Хонаи шарирон вайрон мешавад, вале хаймаи росткорон нашъунамо меёбад.
12. Роҳе ҳаст, ки ба назари кас рост менамояд, вале оқибаташ роҳҳои мамот аст.
13. Дар вақти ханда ҳам баъзан дили кас дард мекунад, ва шодие ҳаст, ки оқибаташ андӯҳ аст.
14. Качдил аз роҳҳои худ сер мешавад, ва шахси нек – аз амалиёти худ,
15. Соддадил ба ҳар сухан имон меоварад, вале бофаросат ба ҳар қадами худ диққат медиҳад.
16. Хирадманд метарсад ва аз бадӣ дур мешавад, вале аблаҳ пурғурур ва худписанд аст.
17. Тундмизоч беақлӣ мекунад, ва шахси дасисакор нафратангез аст.
18. Насиби соддадилон беақлист, вале дониш тоҷи бофаросатон аст.
19. Бадон назди некон сархам меистанд, ва шарирон – пеши дарвозаҳои одилон.
20. Бенаво барои ёри худ низ нафратангез аст, вале сарватдор дӯстони бисёре дорад.
21. Касе ки аз ёри худ нафрат дорад, гуноҳ мекунад, вале хушо касе ки хайрхоҳи мискинон аст!
22. Оё бадандешон гумроҳ намешаванд? Вале эҳсон ва ростӣ бо некандешон аст.

23. Дар ҳар кори сахт нафъе ҳаст, вале пургӯй фақат сӯи бенавой мебарад.
24. Тоҷи хирадмандон сарвати онҳост; вале тавонгарию аблаҳон беақлист.
25. Шоҳиди ростгӯй ҷонҳоро халос мекунад, вале шоҳиди маккор суханони дурӯғ мебофад.
26. Дар худотарсӣ қалъаи мустаҳкаме ҳаст, ва вай барои фарзандонаш паноҳгоҳ мешавад.
27. Худотарсӣ чашмаи ҳаёт аст, ва аз домҳои мамот дур мекунад.
28. Шавкати подшоҳ дар бисёрии қавм аст, ва шикасти амир дар камии қабила аст.
29. Собир пурхирад аст, вале зудранҷ беақлиро зоҳир месозад.
30. Дили ором ҳаёти ҷисм аст, вале ҳасад фасоди устухонҳост.
31. Касе ки бенаворо ба танг оварад, Офаринандаи ӯро хорӣ медихад, вале касе ки ба мискин марҳамат мекунад, ӯро ҷалол медихад.
32. Шарир барои бадии худ рад карда мешавад, вале одил дар вақти мамоти худ низ ба Худо паноҳ мебарад.
33. Ҳикмат дар дили оқил қарор меёбад, вале он чи андаруни аблаҳон аст, ошкор мешавад,
34. Адолат қавмро сарбаланд мегардонад, вале гуноҳ нанги қабилаҳост.
35. Таваҷҷӯҳи подшоҳ бар бандаи соҳибфаҳм аст, вале хашми ӯ – бар каси нанговар.

БОБИ ПОНЗДАҲУМ

Ҳикмат наҷот аст. Гуноҳ ва аблаҳӣ ҳалокат аст.

1. ҚАВОБИ нарм ғазбро фурӯ менишонад, вале сухани сахт хашмро бармеангезад.
2. Забони хирадмандон донишро зебо мегардонад, вале даҳони аблаҳон беақлиро ифода мекунад.
3. Чашмони Парвардигор дар ҳама ҷост: бадон ва некоро мушоҳида менамояд.
4. Чарбзабонӣ дарахти ҳаёт аст, вале бадзабонӣ шикастагии рӯҳ аст.
5. Беақл ба насиҳати падари худ безътиной менамояд, вале касе ки мазамматро риоя кунад, бофаросат аст.
6. Дар хонаи одил сарват фаровон аст, вале дар ҳосили шарир машаққат аст.

7. Лабҳои хирадмандон донишро паҳн менамояд, вале дили аблаҳон чунин нест.
8. Қурбонии шарирон назди Парвардигор зишт аст, вале дуои росткорон писандидаи Ёст.
9. Тариқи шарир назди Парвардигор зишт аст, вале пайрави адолатро Ё дӯст медорад.
10. Барои тарккунандаи тариқат сазои бад муҳайёст, ва бадхоҳи мазаммат мемирад.
11. Дӯзах ва асфалуссофилин пеши назари Парвардигор аст, алалхусус дилҳои банӣ одам.
12. Масхарабоз дӯст намедорад, ки ўро мазаммат кунанд; бинобар ин назди хирадмандон намеравад.
13. Дили шод чехраро зебо мегардонад, вале аз андӯҳи дил рӯҳ маънос мешавад.
14. Дили оқил орзуманди дониш аст, вале даҳони аблаҳон аз беақлӣ ғизо мегирад.
15. Тамоми айёми мискин бад аст; вале дилхушро ҳамеша базм аст.
16. Дороии каме бо худотарсӣ беҳ аз ганҷи бузурги пурфитна.
17. Таоми сабзавот дар ҷое ки муҳаббат бошад, беҳ аз гови охурӣ, ки бо он адоват бошад.
18. Шахси тундмизоч нифоқ меандозад, вале собир ҷанҷолро соқит мекунад.
19. Роҳи коҳил монанди хорбаст аст, вале тариқи ростравон ҳамвор аст.
20. Писари бохирад падарро шод мекунад, вале одами аблаҳ аз модари худ нафрат дорад.
21. Беақлӣ барои аблаҳ шодмонист, вале шахси хирадманд бо роҳи рост меравад.
22. Бе машварат нақшаҳо вайрон мешавад, вале бо кӯмаки мушовирони бисёр иҷро меёбад.
23. Шодӣ барои одам дар ҷавоби даҳони ўст: ҷӣ хуш аст сухани бамавқеъ!
24. Тариқи ҳаёти соҳибфаҳм ўро боло мебардорад, то ки аз дӯзахи поён дур шавад.
25. Хонаи мағруронро Парвардигор хароб мекунад, вале марзаии беваро устувор менамояд.
26. Қасдҳои бад назди Парвардигор зишт аст, вале суханони хуш барои Ё пок аст.

27. Ҳаромризқ хонаи худро вайрон мекунад, вале касе ки аз инъомҳо нафрат дорад, зист мекунад.
28. Дили одил барон ҷавоб додан фикру хаёл мекунад, вале даҳони шарирон бадихоро ифода менамояд.
29. Парвардигор аз шарирон дур аст, вале дуои одилонро мешунавад.
30. Нури чашмон дилро шод мекунад, хабари хуш устухонҳоро аз илик пур мекунад.
31. Гӯше ки панди ҳаётро шунавад, дар миёни хирадмандон ҷойгир мешавад.
32. Касе ки насихатро рад кунад, аз ҷони худ безор аст, вале касе ки пандро шунавад, ҳикмат пайдо мекунад.
33. Худотарси интизоми ҳикмат аст, ва моқабли ҷалол фурутанист.

БОБИ ШОНЗДАҲУМ

Аъмоли одамон аз Худо нӯшида нест.

1. АНДЕШАҲОИ дил аз они одам аст, вале ҷавоби забон аз ҷониби Парвардигор аст.
2. Ҳамаи роҳҳои одам дар назари вай пок аст, вале Парвардигор рӯхҳоро месанҷад.
3. Корҳои худро ба Парвардигор бисупор, ва нақшаҳои ту муваффақият хоҳад ёфт.
4. Ҳар чизро Парвардигор ба мақсади он мувофиқ сохтааст, ва шарирро низ барои рӯзи бад.
5. Ҳар касе ки дили мағрур дорад, назди Парвардигор зишт аст; яқин аст, ки бечазо наместонад.
6. Гуноҳ бо эҳсон ва ростӣ кафрат мешавад, ва бо худотарсӣ кас аз бадӣ дур мешавад.
7. Агар роҳҳои одам ба Парвардигор мақбул бошад, душманонашро низ бо вай ошӣ медиҳад.
8. Дороии ками боадолат беҳ аз мадохили фаровони ноинсофона.
9. Дили одам роҳи ӯро нақша мекашад, вале Парвардигор қадамҳои ӯро равона менамояд.
10. Ҳукми илоҳие бар лабҳои подшоҳ аст: даҳони ӯ дар доварӣ сахв намекунад.
11. Шоҳини тарозу ва паллаҳои дурусти он аз они Парвардигор аст; ҳамаи сангҳои киса низ амали ӯст.

12. Кирдори шарирона назди подшоҳон зишт аст, чунки тахт бо адолат қоим аст.
13. Лабҳои адлгуфтор ба подшоҳон мақбул аст, ва ростгӯёнро онҳо дӯст медоранд.
14. Ғазаби подшоҳ малакулмавт аст, вале шахси хирадманд онро нарм мекунад.
15. Дар нури чехраи подшоҳ ҳаёт аст, ва хусни тавачҷӯҳи ӯ мисли абри охири баҳор аст.
16. Пайдо кардани ҳикмат аз тилло хеле беҳтар аст, ва пайдо кардани хирад аз нуқра афзалтар.
17. Роҳи росткорон – аз бадӣ дур шудан аст: касе ки роҳи худро нигоҳ дорад, ҷони худро нигоҳбонӣ мекунад.
18. Моқабли шикаст ғурур аст, ва моқабли нобарорӣ – ҳавобаландӣ.
19. Бо фӯрутанон шикастанафс будан беҳ аз тақсим кардани ғанимат бо мағрурон.
20. Касе ки дар корҳояш эҳтиёт кунад, файз меёбад, ва хушо касе ки ба Парвардигор таваккал мекунад!
21. Донодил оқил номида мешавад, ва ширинии лабҳо донишро меафзояд.
22. Ақл барои соҳибони худ чашмаи ҳаёт аст, вале беақлӣ ҷазои беақлон аст.
23. Дили хирадманд даҳони ӯро доно мекунад ва бар лабҳои ӯ чарбгӯӣ меафзояд.
24. Суханони хуш шахдест, ки барои ҷон ширин ва барои устухонҳо шифобахш аст.
25. Роҳе ҳаст, ки ба назари кас рост менамояд, вале оқибаташ роҳҳои мамот аст.
26. Ҳирси меҳнаткаш барои ӯ меҳнат мекунад, зеро ки иштиҳои ӯ ӯро маҷбур менамояд.
27. Шахси сафил бадандеш аст, ва бар лабҳои ӯ гӯё ки оташи сӯзоне ҳаст.
28. Шахси қачғуфтор нифоқҳо меандозад, ва бадгӯӣ дӯстонро аз ҳам ҷудо мекунад.
29. Шахси золим ёри худро фирефта мекунад, ва ӯро бо роҳи нодуруст мебарад.
30. Он ки чашмак мезанад, дасисае ҳаёл карда мебарорад; он ки лабҳои худро мегзазад, бадиरो ба итмом мерасонад.
31. Тоҷи ҷалолат мӯйсафедист, ки он дар роҳи адолат муяссар мегардад.

32. Собир беҳ аз баҳодур, ва шахси худдор беҳ аз шахрситон.
33. Қуръа дар доман партофта мешавад, вале ҳар натиҷаи он аз Парвардигор аст.

БОБИ ҲАФДАҲУМ

Давоми он. Муқоиса кардани некӣ ва бадӣ, ҳикмат ва аблаҳӣ.

1. Як бурда нони қоқ бо осоиштагӣ беҳ аз хонаи пур аз гӯшти курбониҳо, ки серчанчол бошад.
2. Ғуломи соҳибфаҳм бар писари нанговар ҳукмфармо мешавад, ва дар миёни бародарон меросро тақсим мекунад.
3. Бӯта барои нуқра аст, ва кӯра – барои тилло; вале дилҳоро Парвардигор месанҷад.
4. Бадкеш ба лабҳои талбискор диққат мекунад; козиб ба забони фалокатбор гӯш медиҳад.
5. Касе ки бенаворо таҳқир кунад, Офаринандаи ӯро хорӣ медиҳад; касе ки аз ҳалокат шод шавад, бечазо наместонад.
6. Тоҷи пирон писарони писаронанд, ва ҷалолати писарон – падару модари онҳо.
7. Забони калонгап ба нокас намезебад, алалҳусус забони дурӯғгӯй – ба валинеъмат.
8. Инъом дар назари соҳибони он санги гаронбаҳост; ба ҳар сӯ рӯ оварад, муваффақият меёбад.
9. Касе ки гуноҳро рӯпӯш кунад, толиби муҳаббат аст; вале касе ки онро такроран хотиррасон намояд, дӯстонро аз ҳам ҷудо мекунад.
10. Як итоб ба оқил бештар таъсир мекунад, назар ба сад қамчин ба аблаҳ.
11. Шарир фақат фитнаро толиб аст, ва ба муқобили ӯ қосиди бераҳм фиристода мешавад.
12. Вохӯрдан бо хирси бачагумкарда барои одам беҳ аз вохӯрдан бо аблаҳ дар вақти беақлии вай.
13. Касе ки дар ивази некӣ бадӣ кунад, аз хонаи вай бадӣ дур намешавад.
14. Ибтидои ниҳоқ мисли рахнаи об аст: пеш аз он ки чанчол авҷ гирад, онро тарк кун.
15. Сафедкунандаи шарир ва айбдоркунандаи одил – ҳар дуяшон ҳам назди Парвардигор зиштанд.
16. Чаро сарват дар дасти аблаҳ бошад? Барои харидани ҳикмат ӯ фаҳме надорад.

17. Дӯст ҳар вақт дӯст медорад, ва бародар барои рӯзи саҳт таваллуд мешавад.
18. Одами беақл дасти паймон медиҳад ва ба ёри худ зомин мешавад.
19. Касе ки чанчолро дӯст дорад, гуноҳро дӯст медорад; касе ки ҳавобаландона даҳон кушояд, толиби шикаст аст.
20. Качдил некӯӣ намеёбад, ва забони качғуфтор ба бало гирифтад мешавад.
21. Касе ки аблаҳро ба дунё оварад, барои андӯҳи худӣ ўст, ва падари фарзанди нокас шод намешавад.
22. Дили шод саломатӣ мебахшад, вале рӯҳи ғамгин иликро хушк мекунад.
23. Шарир ришваро аз кисаи бағалӣ мегирад, то ки роҳҳои инсофро таҳриф намояд.
24. Ҳикмат дар рӯ ба рӯи шахси оқил аст, вале чашмони аблаҳ дар ақсои замин аст.
25. Писари аблаҳ барои падари худ алам ва барои модари худ талҳӣ мебошад.
26. Ҷарима ниҳодан бар одил низ хуб нест, алалхусус задани наҷибон аз барои росткорӣ.
27. Соҳиби дониш суҳанони худро бозмедорад, ва шахси хирадманд хунсард аст.
28. Беақл низ, агар хомӯш нишинад, хирадманд ҳисоб меёбад: касе ки лабҳои худро бандад, оқил аст.

БОБИ ҲАЖДАҲУМ

Давоми он.

1. ХУДКОМ толиби ҳавас аст, ба зидди ҳар зиракӣ қиём мекунад.
2. Аблаҳ хирадро дӯст намедорад, балки фақат дили худро мехоҳад зоҳир созад.
3. Бо омадани шарир нафрат ҳам меояд, ва бо бадномӣ – шармандагӣ.
4. Суҳанони даҳони одам обҳои чуқур аст; селоб аст, ки аз чашмаи ҳикмат ҷорист,
5. Рӯйбинӣ кардан ба шарир, ё раво надидани доварӣ ба одил хуб нест.
6. Лабҳои аблаҳ бо чанчол меояд, ва даҳони ў сабаби занозанӣ мешавад.

7. Даҳони аблаҳ барои ӯ таҳлука аст, ва лабҳои ӯ барои ҷони ӯ дом аст.
8. Суханони бадгӯӣ мисли таомҳои лазиз аст, ва онҳо андаруни ботин фуру мееравад.
9. Касе ки дар кори худ танбал бошад, бародари харобкор аст.
10. Номи Парвардигор бурчи қувват аст: одил сӯи он меавад, ва паноҳ меёбад.
11. Дороии сарватдор шаҳри мустаҳками ӯст, ва дар ҳаёли ӯ мисли ҳисори баланд аст.
12. Қабл аз шикаст дили кас ғурур мекунад, ва моқабли ҷалол фурутанист.
13. Касе ки ношунида ҷавоб гардонад, беақл аст, ва ин барои ӯ нанг аст.
14. Рӯҳи одам бемории ӯро мебардорад, вале рӯҳ агар афсурда бошад, кист, ки тавонад онро бардорад?
15. Дили оқил дониш пайдо мекунад, ва гӯши хирадмандон толиби дониш аст.
16. Инъоми одам барои ӯ вусъат муҳайё мекунад, ва ӯро сӯи бузургон ҳидоят менамояд.
17. Нахустин дар даъвои худ ҳақ менамояд, вале ҳарифи ӯ меояду ӯро тафтиш мекунад.
18. Қуръа ба ситезаҳо хотима медиҳад, ва даъвогаронро аз ҳам ҷудо мекунад.
19. Бародари ранҷида аз шаҳри мустаҳкам устувортар аст, ва ситезаҳо ба ғалақаҳои қаср монанд аст.
20. Аз меваи даҳони одам батни ӯ пур мешавад: аз маҳсули лабҳои худ ӯ сер мешавад.
21. Мамот ва ҳаёт дар дасти забон аст, ва дӯстдорони он меваи онро меҳӯранд.
22. Касе ки зани солеҳа дошта бошад, некбахтӣ пайдо кардааст, ва аз ҷониби Парвардигор ғайз ёфтааст.
23. Бенаво бо зорӣ сухан меронад, вале сарватдор бо дурушти ҷавоб медиҳад.
24. Ёроне ҳастанд, ки ба шикаст мерасонанд, вале дӯсте ҳаст, ки аз бародар маҳкамтар мечаспад.

БОБИ НУЗДАҲУМ

Давоми он. Аблаҳи ва қоҳили зарар дорад.

1. БЕНАВОЕ ки бо роҳи ростии худ равон аст, бех аз қачғуфторе ки аблаҳ бошад.
2. Бепарвогии чон ҳам хуб нест, ва касе ки бо пойҳои худ шитобад, пешпо меҳӯрад.
3. Беақлии одам роҳи ўро қач мекунад, вале дили ў аз Парвардигор гиламанд мешавад.
4. Сарват ёрони бисёрро ҳамроҳ мекунад, вале бенаво аз ёри худ ҷудо мешавад.
5. Шоҳиди козиб бечазо наместонад, ва касе ки суханони дурӯғ бофад, раҳо намешавад.
6. Бисёр касон дидори валинеъматро толибанд, ва ҳама ёри шахси инъомдеҳ ҳастанд.
7. Ҳамаи бародарони бенаво аз ў нафрат мекунанд, алалхусус ёронаш аз ў дур мешаванд; аз пайи ваъдаҳои медавад, аммо нестанд.
8. Касе ки ҳикмат пайдо кунад, ҷони худро дӯст медорад; касе ки хирадро нигоҳ дорад, файз меёбад.
9. Шоҳиди козиб бечазо наместонад, ва касе ки суханони дурӯғ бофад, ба ҳалокат мерасад.
10. Ба аблаҳ айшу тараб намежебад, алалхусус ба ғулом – ҳукмронӣ бар мирон.
11. Ақли одам хашми ўро бозмедорад, ва аз бадкорӣ чашм пӯшида гузаштан ҷалолати ўст.
12. Ғазаби подшоҳ мисли ғурриши шери ҷавон аст, ва хусни таваҷҷӯҳи ў мисли шабнам аст бар алаф.
13. Писари аблаҳ фалокат аст барои падар, ва ситезаҳои зан мисли чак-чаки шилқин аст.
14. Хона ва дорой мероси падарон аст, вале зани соҳибфаҳм аз ҷониби Парвардигор аст.
15. Коҳилӣ касро хоболуд мегардонад, ва шахси танбал гирифтори гуруснагӣ мешавад.
16. Касе ки аҳкомро риоя кунад, ҷони худро ниғаҳбонӣ менамояд, вале касе ки ба роҳҳои худ безътиной кунад, ба ҳалокат мерасад.
17. Касе ки ба бенаво марҳамат кунад, ба Парвардигор қарз медиҳад, ва Ў муқофоти некии вайро ба вай адо мекунад.
18. Писари худро ҷазо деҳ, ҳанӯз ки умеди ҳаст, ва аз гирияти ў ҷони худро нақоҳон.
19. Пурхашм албатта ҷазо мебинад, чунки агар ўро раҳо намоӣ, боз ҳам ҷазо додан лозим мешавад.

20. Машваратро бишнава ва насихатро қабул намо, то ки оқибат ту хирадманд шавӣ.
21. Дар дили одам фикрҳо бисёр аст, вале фақат нақши Парвардигор ба амал меояд.
22. Ифтихори одам эҳсонкорӣ ӯст, ва бенаво беҳ аз шахси каззоб.
23. Худотарсӣ боиси ҳаёт аст, ва тарсгор дар некӣ сокин аст ва аз ҳар бадӣ эмин аст.
24. Коҳил дасти худро дар табақ меандозад, ва онро ҳатто ба даҳони худ намебарад.
25. Масхарабозро шаллоқ занӣ, соддадил ҳушёр мешавад; оқилро мазаммат намоӣ, насихатро дарк мекунад.
26. Писари нанговар ва беор падарро тороч мекунад, ва модарро меронад.
27. Эй писарам! Шунидани пандро бас кун, агар аз суханони дониш дур мешуда бошӣ.
28. Шоҳиди сафил довариро тамасхур мекунад, ва даҳони шарирон талбисро фуру мебарад.
29. Қасосҳо барои масхарабозон муҳайёст, ва зарбу латҳо – барои ҷисми аблаҳон.

БОБИ БИСТУМ

Огоҳӣ ва пандҳо.

1. ШАРОБ масхара медорад, бӯза талотум мекунад, ва ҳар кӣ саргарми он гардад, хирадманд намешавад.
2. Ҳайбати подшоҳ мисли ғурриши шери ҷавон аст; касе ки ӯро ба хашм оварад, ҷони худро дар хатар мемонад.
3. Аз ҷанҷол дур шудан барои одам шараф аст, вале ҳар шахси беақл манша мекунад.
4. Коҳил зимистон шудгор намекунад, ва дар мавсими дарав толиби ҳосил мешавад – ва намеёбад.
5. Андешаи дили одам обҳои чуқур аст, вале шахси хирадманд онҳоро мекашад.
6. Бисёр касон ба шахси эҳсонкоре дучор меоянд, вале кист, ки тавонад шахси аминро биёбад?
7. Одил дар беайбии худ рафтор мекунад; ҳушо писарони ӯ баъд аз ӯ!
8. Подшоҳ, ки бар курсии доварӣ менишинад, бо нигоҳи ҷашмони худ ҳар бади ро пароканда мекунад.

9. Кист, ки тавонад бигӯяд: «Дили худро тоза кардаам, аз гуноҳи худ пок шудаам»?
10. Сангҳои дигар-дигар, андозаҳои дигар-дигар – ҳар дуяш ҳам назди Парвардигор зишт аст.
11. Бача низ аз рӯи корхояш шинохта мешавад, ки оё рафтааш пок ва рост аст ё не.
12. Гӯши шунаво ва чашми бино – ҳар дуяшро ҳам Парвардигор офаридааст.
13. Хобро дӯст надор: мабодо бенаво гардӣ; чашмонатро воз кун, то ки аз нон сер шавӣ.
14. Харидор мегӯяд: «Бад аст, бад аст»; вале пас аз рафтани худ аз харидаш фахр мекунад,
15. Тилло ва ҷавоҳири бисёре ҳаст, вале лабҳои оқилона аз ҳар чиз гаронбаҳотар аст.
16. Либоси ӯро бигир, чунки ба бегона зомин шудааст: ва аз ӯ, ки зомини шахси ғайр аст, гарав бигир.
17. Нони ҳаром ба кас ширин аст, вале баъд даҳони ӯ аз сангрёза пур мешавад.
18. Нақшаҳо бо машварат ба амал меояд, ва ту бо тадбирсозӣ ҷанг бикун.
19. Хабаркаш сирро ошкор мекунад; пас ту бо даҳаняла алоқа накун.
20. Касе ки падару модари худро дашном диҳад, ҷароғаш дар торикии зулмот хомӯш мешавад.
21. Меросе ки дар аввал бо осонӣ ба даст омада бошад, оқибаташ бобаракат намешавад.
22. Нагӯй: «Барои бадӣ интиқом мегирам»; ба Парвардигор таваккал намо, ва ӯ туро начот медиҳад.
23. Сангҳои дигар-дигар назди Парвардигор зишт аст, ва тарозуи нодуруст хуб нест.
24. Қадамҳои кас аз ҷониби Парвардигор аст; пас одамизод чӣ гуна тавонад роҳи худро бифаҳмад?
25. Чизеро сабукфикрона пок хондан ва баъд аз назр мулоҳиза кардан – дом аст барои одамизод.
26. Подшоҳи хирадманд шариронро пароканда мекунад, ва ҷархро бар онҳо мегардонад.
27. Рӯҳи одам ҷароғи Парвардигор аст, ки тамоми ботинро месанҷад.
28. Эҳсон ва ростӣ подшоҳро ниғаҳбонӣ мекунад, ва ӯ тахти худро бо эҳсон тақвият медиҳад.

29. Чалолати ҷавонон қуввати онҳост, ва шавкати пирон – мӯи сафедашон.

30. Ҷароҳатҳои шаллоқ давои шахси бадкор аст, ва зарбу лат, ки андаруни батн фуру меравад.

БОБИ БИСТУ ЯКУМ

Давоми он. Иродаи Худо дили одамонро ҳидоят менамояд.

1. ДИЛИ подшоҳ мисли ҷӯйҳои об дар дасти Парвардигор аст: онро Ё ба ҳар кучо ки хоҳад равона мекунад.

2. Ҳар роҳи одам дар назари вай рост аст, вале Парвардигор дилҳоро месанҷад.

3. Риоя кардани адлу инсоф назди Парвардигор мақбултар аз қурбонист.

4. Чашмони ҳавобаландона ва дили пурғурур манбаи гуноҳи шарирон аст.

5. Мулоҳизаҳои шахси ғайратманд яқинан нафъовар аст, вале ҳар шитобкор яқинан гирифтори бенавоӣ мешавад.

6. Пайдо кардани ганҷҳо бо забони дурӯғгӯӣ – саъи беҳудаи толибони мамот аст.

7. Зулми шарирон онҳоро ба ҳалокат мерасонад, чунки аз риояти инсоф даст кашидаанд.

8. Роҳи касе ки аз адл бегона аст, пур аз дасисаҳост, вале ҳар кӣ пок бошад, амали ӯ рост аст.

9. Зистан дар гӯшаи бом беҳ аз зистан бо зани ситезақор дар хонаи фарох.

10. Ҷони шарир бадири орзу мекунад; дар назари ӯ ёраш ҳам эҳтиром надорад.

11. Ҳангоме ки масҳарабоз ҷазо ёбад, соддадил хирадманд мешавад; ва ҳангоме ки хирадманд соҳиби фаҳм гардад, ӯ дониш пайдо мекунад.

12. Одил ба хонаи шарир менигарад, ки ҷӣ гуна шарирон ба бало гирифтормешаванд.

13. Касе ки гӯши худро аз фиғони бенаво баста бошад, худаш низ фарёд занад, фарёдрас намеёбад.

14. Инъоми ниҳонӣ хашмро фуру менишонад, ва ришваи кисагӣ – ғазаби сахтро.

15. Риояти инсоф шодмонӣ барои одилон, ва тарсу ҳарос барои бадқирдорон аст.

16. Одаме ки аз роҳи хирад дур шуда бошад, дар ҷамоати мурдагон сокин мешавад.
17. Касе ки айшу ишратро дӯст дорад, бенаво мешавад; касе ки шароб ва равғанро дӯст дорад, сарватдор намешавад.
18. Барои одил шарир фидия мешавад, ва барои росткорон – хоин.
19. Зистан дар замини бодия беҳ аз зистан бо зани ситезақор ва хашмгин.
20. Махзани дилпазир ва равған дар маскани хирадманд аст, вале одами аблаҳ онҳоро исроф менамояд.
21. Касе ки адолат ва марҳаматро риоят кунад, ҳаёт, адолат ва ҷалол меёбад.
22. Хирадманд ба шаҳри зӯроварон медарояд ва қалъаи умеди онҳоро ба хок яқсон мекунад.
23. Касе ки даҳони худ ва забони худро нигоҳ дорад, ҷони худро аз мусибатҳо муҳофизат мекунад.
24. Бадқасди ҳавобаланд, ки масхарабоз ном дорад, бо ғазаби бадқасдона амал мекунад.
25. Ҳарисии коҳил ўро мекушад, чунки дастҳои ў қор қардан намехоҳад;
26. Ҳар рӯз ў пайваста ҳарисӣ мекунад, вале одил медиҳад ва дарег намедорад.
27. Қурбонии шарирон зишт аст, алалхусӯс вақте ки онро бо нияти бад биёранд.
28. Шоҳиди козиб ба ҳалокат мерасад, вале сухани шахси бофаҳм ҳаргиз қатъ намешавад.
29. Шаҳси шарир чеҳраи худро бешарм мегардонад, вале росткор роҳҳои худро месанҷад.
30. Ҳикмате нест, ва хираде нест, ва машварате нест бар хилофи Парвардигор.
31. Асп барои рӯзи ҷанг тайёр аст, вале зафар аз ҷониби Парвардигор аст.

БОБИ БИСТУ ДУЮМ

Давоми он. Дар бораи номи нек.

1. НОМИ нек беҳ аз сарвати бузург, ва меҳрубонӣ беҳ аз нуқра ва тилло.
2. Сарватдор ва камбағал бо ҳамдигар вомехӯранд; ҳар дуяшонро Парвардигор офаридааст.

3. Шахси бофаросат мусибатро мебинад, ва пинҳон мешавад: вале соддадилон гузашта мераванд, ва чазо меёбанд.
4. Подоши фурутанӣ ва худотарсӣ сарват ва чалол ва ҳаёт аст.
5. Хорҳо ва домҳо дар сари роҳи талбискор аст; касе ки аз онҳо дур шавад, ҷони худро ниғаҳбонӣ мекунад.
6. Бачаро бо роҳе ки ба ӯ мувофиқ аст, тарбият намо; пир шавад ҳам, аз он дур намешавад.
7. Сарватдор бар камбағалон ҳукмронӣ мекунад, ва қарздор ғуломи қарзхоҳ мегардад.
8. Касе ки тухми бедодӣ корад, бадӣ медаравад, ва асои ғазабаш ӯро несту нобуд мекунад.
9. Саҳӣ баракат меёбад, чунки аз нони худ ба камбағал медиҳад.
10. Масхарабозро бирон, ва ситеза дур мешавад, ва низоу нанг хотима меёбад.
11. Дӯсти покдил, ки лабҳои хуш дорад, подшоҳ ёри ӯст.
12. Чашмони Парвардигор донишро ниғаҳбонӣ мекунад, вале суханони хоинро барҳам медиҳад.
13. Коҳил мегӯяд: «Шер дар берун аст, дар миёни кӯчаҳо кушта мешавам!»
14. Даҳони занони зинокор ҷари чуқур аст; касе ки ба нафрини Парвардигор гирифтور шуда бошад, дар он меафтад.
15. Беақлӣ ба дили навҷавон баста шудааст; чӯби адаб онро аз вай дур мекунад.
16. Касе ки камбағалро барои афзоиши сарвати худ истисмор кунад, ва касе ки ба сарватдор бахшиш диҳад, бенаво мешавад.
17. Гӯши худро ҳам карда, суханони хирадмандонро бишнавад, ва дили худро ба таълими ман моил намо,
18. Зеро хуш аст, ки агар онҳоро дар ботини худ нигоҳ дорӣ, ва онҳо бар лабҳои ту низ бошад.
19. Барои он ки ба Парвардигор таваккал намоӣ, имрӯз туро низ огоҳ кардам.
20. Оё ба ту мақолҳоеро нанавиштаам, ки пур аз машваратҳо ва дониш аст,
21. То ки туро аз ҳақиқати суханони ростӣ огоҳ кунам, ва ту суханони ростиро ба фиристандагони худ бирасонӣ?
22. Бенаворо тороч накун, зеро ки вай бенавост; ва мискинро дар маҳкама озор наदेҳ,
23. Чунки Парвардигор даъвои онҳоро доварӣ мекунад, ва ҷони торочгарони онҳоро ба тороч медиҳад.

24. Бо хашмгин ёр нашав, ва бо шахси тундмизоҷ алоқа накун:
25. Мабодо роҳҳои ӯро ёд гирӣ ва ҷони худро ба дом оварӣ.
26. Аз ҷумлаи касоне набош, ки дасти паймон медиҳанд ва барои қарзҳо зомин мешаванд.
27. Модоме ки ту чизе барои адо кардан надорӣ, пас чаро бистари тӯро аз таги ту бигирад?
28. Марзаи қадимиро, ки падарони ту муқаррар кардаанд, нақӯчон.
29. Оё шахси дар кори худ ҷобуқро дидаӣ? Вай назди подшоҳон меистад; назди сафилон намеистад.

БОБИ БИСТУ СЕЮМ

Давоми он. Дар бораи ҳикмати ҳаёт ва порсӣ.

1. ВАҚТЕ ки бо ҳоким ба хӯрок хӯрдан биншинӣ, ба он чи пеши назари туст, ба хубӣ диққат намо,
2. Ва корде дар ҳалқуми худ бимон, агар одами пурхӯр бошӣ:
3. Таомҳои лазизи ӯро тамаъ накун, чунки ин хӯроки назарфиреб аст.
4. Барои сарват ғун кардан заҳмат нақаш; тадбирсозиҳои худро тарк намо.
5. Оё меҳохӣ чашмони худро ба он бидӯзӣ, ва ҳол он ки он ғоиб шудааст?
Зеро ки он барои худ болҳо месозад ва мисли уқоб ба осмон парида меравад.
6. Хӯроки бахилро нахӯр, ва таомҳои лазизи ӯро тамаъ накун,
7. Зеро, чӣ гунае ки ӯ дар дили худ мулоҳиза мекунад, худаш низ ҳамон гуна аст: «Бихӯр ва бинӯш!» – мегӯяд ӯ ба ту, вале дили ӯ бо ту нест.
8. Лукмае ки хӯрдаӣ, қай мекунӣ, ва суханони неки худро барбод медиҳӣ.
9. Ба ғӯши аблаҳ гап назан, чунки аз суханони оқилонаи ту нафрат дорад.
10. Марзаи қадимиро нақӯчон, ва ба киштзори ятимон дохил нашав,
11. Чунки Раҳокунандаи онҳо боқудрат аст: Ӯ даъвои онҳоро бо ту доварӣ мекунад.
12. Дили худро ба насихат моил намо, ва ғӯши худро – ба суханони оқилона.
13. Аз бача ҷазоро дарег надор; агар ӯро бо ҷӯб занӣ, намемирад:
14. Ту ӯро бо ҷӯб мезанӣ, ва ҷони ӯро аз дӯзах халос мекунӣ.

15. Эй писарам! Агар дили ту бохирад шавад, дили ман низ шод мегардад,
16. Ва ботини ман хурсанд мешавад, вақте ки лабҳои ту ба ростӣ сухан ронад.
17. Бигзор дили ту аз гуноҳкорон ҳасад набарад, балки аз онҳое ки ҳамеша тарсгори Парвардигор бошанд,
18. Чунки дар ҳақиқат оқибате ҳаст, ва умеди ту барбод нарафтааст.
19. Эй писарам! Бишнава ва хирадманд бош, ва дили худро ба роҳи рост ҳидоят намо.
20. Дар миёни мастон набош, ва дар миёни онҳое ки аз ҳад зиёд аз гӯштхӯрӣ лаззат мебаранд,
21. Чунки мастон ва пурхӯрон бенаво мешаванд, ва серхобӣ жандапӯш мегардонад.
22. Ба падари худ, ки туро ба дунё овардааст, гӯш андоз; ва аз модари худ, барои пир шуданаш, нафрат наку.
23. Ростиро бихар ва онро нафурӯш; ҳикмат, хулқу адаб ва хирадро низ.
24. Падари шахси одил хурсандӣ мекунад, ва касе ки хирадмандро ба дунё овардааст, аз вай шод мешавад.
25. Бигзор падари ту ва модари ту шод шаванд, ва касе ки туро ба дунё овардааст, хурсандӣ кунад.
26. Эй писарам! Дили худро ба ман деҳ, ва чашмони ту бигзор роҳҳои маро риоят кунад,
27. Чунки фоҳиша чари чуқур аст, ва зани зинокор – чоҳи танг;
28. Вай яқинан мисли роҳзане камин мегирад ва хоинонро дар миёни мардум афзун мекунад.
29. Оҳ аз они кист? Воҳ аз они кист? Ситезаҳо аз они кист? Андӯҳ аз они кист? Қароҳатҳои бесабаб аз они кист? Чашмони сурхтоб аз они кист?
30. Аз они онҳоест, ки пайваста шароб менӯшанд, ва барои чашидани шароби дорувордор меоянд.
31. Ба шароб назар надӯз, ки чӣ гуна сурхча метобад, чӣ гуна дар қадаҳ мавҷ мезанад, чӣ гуна бемалол ба гулӯ меравад,
32. Лекин оқибат мисли мор мегарад, ва мисли афӣи заҳр мезанад;
33. Чашмони ту манзараҳои аҷибу ғарибе мебинад, ва дили ту ба қачғуфторӣ моил мешавад;
34. Ва ту мисли касе мешавӣ, ки дар миёнҳои баҳр хобида бошад, ва мисли касе ки бар сари сутуни киштӣ хобида бошад;

35. Ва мегӯй: «Маро заданд, вале дардро ҳис накардам; маро кӯфтанд, вале нафаҳмидам. Вақте ки бедор шавам, боз ва боз ҳамон чизро ҷустуҷӯ мекунам».

БОБИ БИСТУ ЧОРУМ

Давоми он. Ба таври махсус дар бораи сабр ва илтифот.

1. Аз касони бад ҳасад набар, ва бо онҳо буданро ҳавас нақун,
2. Чунки дили онҳо дар фикри тороч аст, ва лабҳои онҳо дар бораи хабосат сухан меронад.
3. Хона бо ҳикмат бино меёбад ва бо хирад барқарор мегардад.
4. Ва бо дониш ҳучраҳо аз ҳар навъ молу мулки гаронбаҳо ва дилпазир пур мешавад.
5. Марди хирадманд боиктидор аст, ва шахси донишманд бо қуввати худ ҷасур аст,
6. Чунки бо тадбирсозӣ метавонӣ барои худ ҷанг кунӣ, ва зафар аз машваратчиёни бисёр аст.
7. Ҳикмат барои беақл аз ҳад зиёд баланд аст: назди дарвоза ӯ даҳони худро намекушояд.
8. Касе ки бадири ният кунад, ӯро дасисакор меноманд.
9. Нияти беақлӣ гуноҳ кардан аст, ва масхарабоз барои одамон зишт аст.
10. Агар дар рӯзи тангӣ заифдил бошӣ, қуввати ту кам аст.
11. Онҳоеро, ки барои мамот гирифта шудаанд, халос кун, ва маҳкумони қатлро кошки маҳфуз медоштӣ!
12. Агар гӯӣ, ки «инро надонистам», Санҷандаи дилҳо, охир, мефаҳмад, ва Ниғаҳбони ҷони ту медонад, ва ба одам мувофиқи аъмоли вай подош медиҳад.
13. Эй писарам! Асалро бихӯр, чунки хуб аст, ва шаҳдро, чунки барои коми ту ширин аст;
14. Чунин аст омӯхтани ҳикмат барои ҷони ту: агар онро ба даст оварӣ, ояндае дорӣ, ва умеди ту барбод намеравад.
15. Эй шарир! Бар маскани одил камин нагир; оромгоҳи ӯро безобита нақун,
16. Зеро ки одил ҳафт маротиба афтад ҳам, мехезад, вале шарирон гирифтори бало мешаванд.
17. Вақте ки душмани ту фурӯ ғалтад, шодӣ нақун, ва ҳангоме ки вай ба нокомӣ дучор шавад, бигзор дили ту ба ваҷд наояд:
18. Мабодо Парвардигор инро бинад, ва ин дар назари ӯ бад намояд, ва ӯ ғазаби Худо аз вай бигардонад.

19. Аз бадкешон дар қаҳр нашав, ва аз шарирон ҳасад набар,
20. Чунки шахси бад оянда надорад: чароғи шарирон хомӯш мешавад.
21. Эй писарам! Аз Парвардигор ва подшоҳ битарс; бо исёнгарон алоқа накун,
22. Чунки ногаҳон ҳалокаташон меояд, ва мусибатеро, ки аз ҷониби ҳар дуи онҳост, кист, ки бидонад?
23. Инҳо низ гуфтори хирадмандон аст: рӯйбинӣ кардан дар доварӣ хуб нест.
24. Касе ки ба шарир гӯяд: «Ту одил ҳастӣ», қавмҳо ба вай лаънат хоҳанд хонд, қабилаҳо аз вай нафрат хоҳанд кард,
25. Вале онҳое ки ўро мазаммат мекунанд, хурсанд хоҳанд шуд, ва баракати хайрхоҳӣ бар онҳо хоҳад омад.
26. Касе ки бо суханони дуруст ҷавоб гардонад, лабҳоро мебӯсад.
27. Барои кори худ дар берун тадорук намо, ва онро дар киштзори худ ба тартиб овар, ва баъд хонаи худро низ бино бикун.
28. Ба зидди ёри худ шоҳиди ноҳақ набош; чаро бо лабҳои худ меҳоҳӣ фиреб диҳӣ?
29. Нагӯй: «Чӣ гунае ки вай ба ман рафтор кард, ман низ ба вай ҳамон гуна рафтор мекунам; ба ин одам мувофиқи кирдораш подош медиҳам».
30. Аз киштзори шахси коҳиле мегузаштам, ва аз тоқзори одами беақл,
31. Ва инак, ҳамаи инро хорҳо зер кардааст, рӯяшро газна пӯшидааст, ва тавораи сангинаш вайрон шудааст.
32. Ва ман назар кардам, диққат додам, дидам, сабақ гирифтам:
33. «Андак хоб, андак ғанаб, андак даст дар бағал хобидан».
34. Вале бенавоии ту мисли роҳзан хоҳад омад, ва мӯҳтоҷии ту – монанди шахси яроқнок.

БОБИ БИСТУ ПАНҶУМ

Давоми он. Обрӯ мукофоти ҳикмат аст.

1. ИНҲО низ масалҳои Сулаймон аст, ки одамони Ҳизқиё подшоҳи Яхудо чамъ овардаанд.
2. Пӯшида доштани кор ҷалоли Худост, ва тафтиш кардани кор ҷалоли подшоҳон аст.
3. Чунон ки осмон аз ҷиҳати баландияш ва замин аз ҷиҳати умқаш бошад, ончунон дили подшоҳон тафтишнопазир аст.

4. Ғашро аз нуқра дур кун, ва зарфе назди заргар пайдо мешавад;
5. Шарирро аз ҳузури подшоҳ дур кун, ва тахти ӯ бар адолат барқарор мегардад.
6. Дар ҳузури подшоҳ калонигарӣ нақун, ва дар ҷои бузургон наист,
7. Чунки беҳтар аст ба ту бигӯянд: «Болотар бинишин», аз ин ки ба ҳузури калоншавандае ки чашмонат ӯро дидааст, туро поёнтар фуруранд.
8. Барои ҷанҷол хезондан шитоб нақун, зеро дар охири он, вақте ки туро ёри ту расво кунад, чӣ кор мекуни?
9. Ҷанҷоли худро бо ёри худ бикун, вале сирри шахси дигарро ошкор нақун:
10. Мабодо касе ки бишнавад, туро мазаммат намояд, ва бӯхтони ту бимонад.
11. Сухане ки дар мавқеаш гуфта шуда бошад, мисли себҳои заррин аст, ки кандакориҳои нуқра доранд.
12. Панди хирадманд барои гӯши шунаво мисли гӯшвораи тилло ва зевари зари сурх аст.
13. Қосиди амин барои фиристандагони худ мисли салқинии барф дар рӯзи дарав аст, чунки ҷони хоҷаҳои худро қувват мебахшад.
14. Касе ки аз инъомҳои бардурӯғ фахр кунад, мисли абрҳо ва шамоли беборон аст.
15. Бо сабурӣ мирро ба марҳамат моил кардан мумкин аст, ва забони нарм устухонро мешиканад.
16. Агар асал ёфтӣ, ба қадри кофӣ бихӯр: мабодо аз ҳад зиёд аз он сер шуда, қай кунӣ.
17. Пои худро аз зуд-зуд рафтани ба хонаи ёри худ нигоҳ дор: мабодо аз дидори ту сер шуда, аз ту нафрат кунад.
18. Касе ки ба зидди ёри худ шаҳодати дурӯғ диҳад, мисли табарзин ва шамшер ва тири тез аст.
19. Умед бастан ба хоин дар рӯзи саҳт мисли дандони лиққонак ва пои лағзанда аст.
20. Сурудани ғазалҳо барои дили ғамгин мисли кашидани либос дар рӯзи сард ва рехтани сирко бар ҷароҳат аст.
21. Агар душмани ту гурусна бошад, шиками ӯро сер кун; ва агар ташна бошад, ба ӯ об деҳ,
22. Зеро ки бо ҷунин рафторат бар сари ӯ оташпораҳо фуру хоҳӣ рехт, ва Парвардигор ба ту подош хоҳад дод.
23. Боди шимолӣ боронро ба вучуд меоварад, ва забони бӯхтонгӯй – чеҳраҳои хашмгинро.

24. Зистан дар гӯшаи бом беҳ аз зистан бо зани ситезақор дар хонаи фарох.
25. Хабарӣ хуш аз кишвари дур мисли оби сард барои ҷони хаста аст.
26. Одиле ки пеши шарир фурӯ меғалтад, мисли чашмаи лойолуд ва манбаи вайрон аст.
27. Бисёр асал хӯрдан хуб нест, ва ҷалол он аст, ки кас ҷалоли худро маҳдуд намояд.
28. Касе ки бар рӯҳи худ ҳоким нест, мисли шаҳри вайроиаи беҳисор аст.

БОБИ БИСТУ ШАШУМ

Давоми он. Коҳилон ва дурӯзгӯён сазовори обрӯ нестанд.

1. ЧУНОН ки барф дар тобистон ва борон дар мавсими дарав бошад, ончунон иззат ба аблаҳ муносиб нест.
2. Чунон ки мурғак мепарад, чунон ки фароштурук парвоз мекунад, ончунон лаънати ноҳақ ба нишон намерасад.
3. Қамчин барои асп аст, халачӯб барои хар, ва чӯб барои тахтапушти аблаҳон.
4. Ба аблаҳ мувофиқи беақлии вай ҷавоб надех: мабодо ту низ ба вай монанд шавӣ.
5. Ба аблаҳ мувофиқи беақлии вай ҷавоб деҳ: мабодо ба назари худаш хирадманд намояд.
6. Касе ки ба аблаҳ супорише диҳад, ба пойҳои худ нуқсон мерасонад, худро ба азоб мемонад.
7. Чунон ки соқҳои пойи ланг печутоб мехӯрад, ончунон масал дар даҳони аблаҳон аст.
8. Касе ки аблаҳро иззат кунад, мисли касест, ки санге дар фалахмон бимонад.
9. Чунон ки дар дасти маст хор медарояд, ончунон масал дар даҳони аблаҳон аст.
10. Хоҷа ҳама чизро вайрон мекунад, агар аблаҳро киро кунад ва ё роҳгузаронро киро кунад.
11. Чунон ки сағ ба қайи худ бармегардад, ончунон аблаҳ беақлии худро такрор мекунад.
12. Оё шахсеро дидаӣ, ки дар назари худаш хирадманд аст? Умед аз аблаҳ, назар ба вай, бештар аст.

13. Коҳил мегӯяд: «Шер дар сари роҳ аст! Асад дар миёни кӯчаҳост!»
14. Дарвоза бар ошиқ-маъшуқаш мегардад, вале коҳил бар бистараш.
15. Коҳил дасти худро дар табақ меандозад, ва аз бурдани он ба даҳони худ монда мешавад.
16. Коҳил дар назари худ хирадмандтар аст аз ҳафт касе ки бомулоҳиза ҷавоб медиҳанд.
17. Касе ки ба ҷанҷоли дигарон даҳолат кунад, мисли роҳгузарест, ки сагро аз гӯшҳои он бидорад.
18. Чунон ки касе, шӯхикунон, шарораҳои оташ ва тирҳои марговар меандозад,
19. Ончунон аст шахсе ки ёри худро фиреб диҳад ва гӯяд: «Ман фақат шӯхӣ кардам».
20. Ҳезум набошад – оташ хомӯш мешавад, ва бадгӯй набошад – ситеза сокит мешавад.
21. Чунон ки ангишт барои оташпораҳо ва ҳезум барои оташ аст, ончунон шахси ситезакор барои ҷанҷол ҳезондан аст.
22. Суханони бадгӯй мисли таомҳои лазиз аст, ва онҳо андаруни ботин фуру меравад.
23. Чунон ки ғаши нуқра бар зарфи сафолин андуда мешавад, ончунон лабҳои оташбор ва дили пуркина аст.
24. Бадхоҳ бо лабҳои худ чашмбандӣ мекунад, вале дар ботини худ макрро ҷо медиҳад;
25. Бо овози нарм гап занад ҳам, ба сухани ӯ бовар накун, чунки ҳафт зиштӣ дар дили ӯст;
26. Кинаи ӯ бо найранг рӯпӯш шавад ҳам, оқибат бади ӯ дар миёни ҷамоат ошкор мегардад.
27. Касе ки ҷоҳ канад, худаш дар он фуру меғалтад, ва касе ки санг ғелонад, он ба худаш бармегардад.
28. Забони дурӯғгуй ба касоне ки неш мезанад, кина дорад, ва даҳони тамаллуқгӯй дом мениҳад.

БОБИ БИСТУ ҲАФТУМ

Давоми он. Огоҳӣ аз худситой.

1. Аз рӯзи фардо фаҳр накун, зеро намедонӣ, ки дар як рӯз ҷӣ ходиса рӯй медиҳад.

2. Бигзор туро дигаре ситоиш намояд, на ин ки даҳони худат, – бегонае, на ин ки лабҳои худат.
3. Санг гарон аст, ва рег вазнин, вале хашми шахси беақл аз ҳар дуи онҳо гарантар аст.
4. Ғазаб бераҳм аст, ва хашм мисли селоб, вале кист, ки тавонад пеши рашк истодагӣ кунад?
5. Мазаммати ошкор беҳ аз муҳаббати пинҳонӣ.
6. Таънаҳои дӯст самимист, вале бӯсаҳои бадхоҳ бисёр аст.
7. Ҷони сер аз шахд ҳам нафрат мекунад, вале барои ҷони гурусна ҳар талхӣ ширин аст.
8. Чунон ки мурғак аз лонаи худ овора мешавад, ончунон аст касе ки аз макони худ овора шавад.
9. Равған ва атр дилро шод мекунад, ва ширинии ёр аз машварати ҷонист.
10. Ёри худ ва ёри падари худро тарк накун, ва дар рӯзи мусибати худ ба хонаи бародари худ нарав: ҳамсоии наздик беҳ аз бародари дур.
11. Эй писарам! Бохирад бош, ва дили маро шод гардон, то ки ман ба бадгӯи худ тавонам ҷавоб диҳам.
12. Шахси бофаросат мусибатро мебинад, пинҳон мешавад: соддадилон гузашта мераванд, ва ҷазо меёбанд.
13. Либоси ўро бигир, чунки ба бегона зомин шудааст; ва аз ў, ки зомини шахси ғайр аст, гарав бигир.
14. Кас агар, субҳидам бармаҳал хеста, ёри худро бо овози баланд табрик гӯяд, ин барои вай лаънат ҳисоб меёбад.
15. Чак-чаки шилқини бом дар рӯзи борон ва зани ситезақор баробар аст:
16. Касе ки хоҳад вайро ниҳон дорад, мисли касест, ки мехоҳад бодро ниҳон дорад, ё равғанеро, ки дар кафи ростии худ нигоҳ дошта бошад.
17. Оҳан оҳанро тез мекунад; ҳамчунин одам симои ёри худро пардоз медиҳад.
18. Касе ки ба дарахти анҷир нигоҳубин кунад, меваи онро хоҳад хӯрд; ҳамчунин касе ки хоҷаи худро нигоҳдорӣ кунад, иззат хоҳад ёфт.
19. Чунон ки дар об чеҳра акси чеҳра бошад, ончунон дили одам акси одам аст.
20. Асфалуссофилин ва эъдом сер намешаванд; ҳамчунин чашмони одам сер намешавад.

21. Бӯта барои нукра аст, ва кӯра – барои тилло; вале одам аз рӯи таърифи ӯ озмуда мешавад.
22. Агар беақро дар ҳован дар миёни дону дун бо ҳовандаста бикӯбӣ, беақлии вай аз вай чудо намешавад.
23. Аз аҳволи чорвои худ ба хубӣ хабардор бош, ба рамаҳо ғамхорӣ намо,
24. Зеро ки сарват абадӣ нест, тоҷ ҳам магар аз насл ба насл аст?
25. Вақте ки алаф аз назар ғоиб шуд, ва сабза неш зада баромад, ва гиёҳҳои кӯҳӣ ғундошта мешавад,
26. Гӯсфандон барои либоси туст, ва такаҳо – барои нархи замин.
27. Ва шири бузҳо барои хӯроки ту, барои хӯроки аҳли хонаи ту ва барои ризку рӯзии канизони ту кофист.

БОБИ БИСТУ ҲАШТУМ

Давоми он. Иззат ба порсоён; лаънат ба шарирон.

1. ШАРИРОН мегурезанд, дар сурате ки таъқибкунандае нест; вале одилон мисли шер далеранд.
2. Вақте ки мамлакат исён кунад, сардоронаш бисёр мешаванд, вале ба воситаи одами бохирад ва доно умри он дароз мегардад.
3. Бенавое ки ба мансаби олий расида, ба мискинон зулм кунад, мисли борони сел аст, ки ғалладонаро шуста мебарад.
4. Тарккунандагони шариат шариронро ситоиш менамоянд, вале риоякунандагони шариат ба онҳо муҳолиф мебароянд.
5. Мардуми бадрафтор нисофро намефаҳманд, вале толибони Парвардигор онро ҳамеша мефаҳманд.
6. Бенавое ки бо роҳи ростии худ равон аст, беҳ аз қачраве ки сарватдор бошад.
7. Нигоҳдорандаи шариат писари бофаҳм аст, вале чӯраи шикампарастон падари худро расво мекунад.
8. Касе ки сарвати худро бо суд ва рибо афзун намояд, онро барои хайрҳои мискинон ғун мекунад.
9. Касе ки гӯши худро аз шунидани шариат дур кунад, дуои вай низ зишт аст.
10. Касе ки росткоронро гумроҳ карда, ба роҳи бад андозад, худаш дар чоҳи худ фуру меғалтад, вале беайбон мероси некӯ пайдо мекунаманд.
11. Шаҳси сарватдор дар назари худ хирадманд аст, вале бенавои бофаҳм ӯро хуб мешиносад.

12. Вақте ки одилон шод шаванд, ифтихормандӣ бузург аст; вале вақте ки шарирон мартаба ёбанд, мардум ноёб мешаванд.
13. Касе ки чиноятҳои худро пинҳон дорад, муавффақият намеёбад; вале касе ки иқрои шавад ва онҳоро тарк кунад, сазовори раҳм мегардад.
14. Хушо касе ки ҳамеша аз гуноҳ метарсад! Вале касе ки дили худро саҳт кунад, ба бало гирифтад мешавад.
15. Ҳокими шарир бар қавми бенаво мисли шери ғуррон ва хирси ташначигар аст.
16. Сардори нофаҳм бисёр ситам мекунад; душмани ришва умри худро дароз мекунад.
17. Одаме ки хуни касе ба гарданаш бошад, то ба ғур мегурезад; зинҳор касе ӯро дастгирӣ накунад.
18. Рострав раҳо мешавад, вале қачрав якбора фуру меғалтад.
19. Касе ки замини худро қор кунад, аз нон сер мегардад, вале касе ки аз пайи қорҳои ҳечу пуч шавад, аз бенавоӣ сер мегардад.
20. Шаҳси амин баракати бисёр меёбад, вале касе ки аз пайи сарват шитоб кунад, бечазо намонад.
21. Рӯйбинӣ қардан хуб нест; аз барои як бурда нон ҳам қас чиноят мекунад.
22. Бахил аз пайи сарват мешитобад, ва намедонад, ки бенавоӣ ба сари ӯ меояд.
23. Шаҳсе ки одамеро мазаммат кунад, оқибат бештар писанд меояд, назар ба шаҳсе ки бо забонаш тамаллуқ намояд.
24. Касе ки падару модари худро тороҷ қарда, мегӯяд, ки «ин гуноҳ нест», – шарикӣ шаҳсони зараровар аст.
25. Тамаъқор низоъ меандозад, вале касе ки ба Парвардигор тавакқал намояд, неқрӯз мегардад.
26. Касе ки аз худаш дилпур бошад, аблаҳ аст, вале касе ки бо хирад рафтад кунад, раҳо хоҳад шуд.
27. Касе ки ба мискин ёрдам диҳад, мӯхтоҷӣ нахоҳад қашид, вале касе ки қашмони худро пӯшонад, ба лаънати бисёр дучор хоҳад шуд.
28. Вақте ки шарирон мартаба ёбанд, мардум пинҳон мешаванд; вале вақте ки онҳо нест шаванд, одилон афзоиш меёбанд.

БОБИ БИСТУ НҲҲУМ

Давоми он. Ҳикмат неқӯӣ меоварад; гуноҳ ва шарорат ба ҳалокат бурда мерасонад.

1. ШАХСЕ ки мазамматҳоро шунида, гарданкашӣ кунад, баногоҳ шикаст хоҳад хӯрд, ва ўро паноҳгоҳе нахоҳад буд.
2. Вақте ки одилон ҳоким бошанд, қавм шод мегарданд; вале вақте ки шарир ҳукмфармо шавад, қавм оҳу нола мекунад.
3. Касе ки ҳикматро дӯст дорад, падари худро шод мекунад; вале фоҳишабоз дороии худро исроф менамояд.
4. Подшоҳ мамлакатро бо адлу инсоф устувор мегардонад, вале шахсе ки бочу хирочи зиёд меситонад, онро хароб мекунад.
5. Шахсе ки ба ёри худ тамаллуқ гӯяд, ба пойҳои вай дом мениҳад.
6. Шарир ба доми ҷинойташ гирифтор хоҳад шуд, вале одил дилхушӣ ва хурсандӣ мекунад.
7. Одил ба даъвои бенавоён диққат медиҳад; шарир ба он сарфаҳм намеравад.
8. Мардуми масхарабоз шаҳрро ба шӯр меоваранд, вале хирадмандон ҷидолро хомӯш мекунад.
9. Агар шахси хирадманд бо шахси беақл муҳокима намояд, беақл гоҳе ба ҳашм меояд ва гоҳе механдад, ва ўро оромише нест.
10. Хунхӯрон аз шахси беайб нафрат доранд, вале росткорон офияти ҷони ўро хоҳонанд.
11. Аблаҳ тамоми ҳашми худро берун меоварад, вале хирадманд охируламр онро сокит мекунад.
12. Агар ҳоким ба суханони дурӯғ гӯш андозад, ҳамаи хизматгузори ӯ шарир мешаванд.
13. Бенаво ва шахси дасисакор бо ҳамдигар вомехӯранд; ба чашмони ҳар дуи онҳо нурбахш Парвардигор аст.
14. Агар подшоҳ мискинонро ба ростӣ доварӣ намояд, тахти ӯ ба сурати абадӣ устувор мегардад.
15. Чӯби адаб ҳикмат мебахшад; вале бачаи беназорат модари худро нангин мекунад.
16. Бо афзоиши шарирон ҷинойт меафзояд, вале одилон мағлубияти онҳоро хоҳанд дид.
17. Писари худро таъдиб намо, ва ӯ боиси оромиши ту мегардад, ва ҷони туро ҳаловат мебахшад.
18. Бе ваҳй қавм беқайд мешаванд, ва хушо касе ки шариятро риоят мекунад!
19. Ғулом аз суханон сабақ намегирад, зеро ки, онҳоро фаҳмад ҳам, итоат намекунад.

20. Оё шахсеро дидаї, ки дар сухан гуфтан шитоб мекунад? Умед аз аблах, назар ба вай, бештар аст.
21. Кас агар ғуломи худро аз бачагӣ нозпарвард кунад, вай оқибат мехоҳад писар шавад.
22. Шахси хашмгин ситеза меангезад, ва тундмизоч бисёр чиноят мекунад.
23. Ғурури одам вайро хор мекунад, вале шахсӣ фурутан ҷалол меёбад.
24. Касе ки бо дузд шарик шавад, ба ҷони худ душман аст: қасам мехӯрад, вале намеғӯяд.
25. Тарсончакии одам ба дом меоварад, вале касе ки ба Парвардигор таваккал кунад, аз хатар эмин аст.
26. Бисёр касон дидори ҳокимро толибанд, вале қазои одам аз ҷониби Парвардигор аст.
27. Шахси ноинсоф назди одилон зишт аст, ва рострав назди шарир зишт аст.

БОБИ СИҶОМ

Суханони ҳикматноки Огур.

1. СУХАНОНИ Огур ибни Ёқеи Массой. Гуфтори ин мард ба Итиэл, ба Итнэл ва Ухол:
2. Яқинан, ман аз ҳар кас ҷоҳилтар ҳастам, ва хиради одамӣ дар ман нест.
3. Ва ҳикмат наомӯхтаам, то ки шинохтани Покро бидонам.
4. Кист, ки ба осмон сууд кард ва аз он ҷо нозил шуд? Кист, ки бодро дар мушти худ ҷамъ кард? Кист, ки обро дар пероҳан банд кард? Кист, ки тамоми ақсои заминро барқарор кард? Номи ӯ чист ва номи писари ӯ чист? Оё медонӣ?
5. Ҳар сухани Худо покиза аст; Ё барои онҳое ки ба Ё паноҳ мебаранд, сипар аст.
6. Ба суханони Ё чизе илова нақун: мабодо туро мазаммат намояд, ва ту дурӯғгӯй шавӣ.
7. Ду чиз аз Ту мепурсам; онҳоро барои ман, пеш аз он ки бимирам, манъ нанамо:
8. Ҳечу пуч ва дурӯғро аз ман дур соз, бенавой ва сарватро ба ман надех, ризку рӯзӣ ба ман бирасон:

9. Мабодо бисёр сер шуда, Туро инкор кунам ва бигӯям: «Парвардигор кист?» Ва мабодо бенаво шуда, дуздӣ кунам ва номи Худои худро беҳурмат созам.
10. Ғуломро ба хочаи вай бадгӯӣ нақун: мабодо вай туро лаънат кунад, ва ту айбдор шавӣ.
11. Насле ҳастанд, ки падари худро лаънат меқунанд ва модари худро табрик намегӯянд.
12. Насле ҳастанд, ки дар назари худ пок мебошанд, ва ҳол он ки аз наҷосати худ шуста нашудаанд.
13. Насле ҳастанд, ки – ох, чашмонашон чӣ гуна ҳавобаландона аст, ва миҷгонашон чӣ гуна барафрошта!
14. Насле ҳастанд, ки дандонҳошон шамшерҳост, ва дандонҳои осӣёшон – кордҳо, то ки бенавоёнро аз рӯи замин ва мискинонро аз миёни одамон бихӯранд.
15. Шулук ду духтар дорад: «Бидеҳ, бидеҳ!» Инак се чизе ки сер намешаванд, ва чор чизе ки намегӯянд: «Бас!»
16. Асфалуссофилин ва батни нозой, замине ки аз об сер намешавад, ва оташе ки намегӯяд: «Бас!»
17. Чашме ки падарро тамасхур меқунанд ва аз итоати модар нафрат дорад, зоғони водӣ онро нӯл зада меқананд, ва бачаҳои уқоб онро меҳӯранд.
18. Инак се чизе ки барои ман ақлнорас аст, ва чор чизе ки ман намефаҳмам:
19. Роҳи уқоб дар осмон, роҳи мор бар кӯҳпора, роҳи киштӣ дар миёни баҳр ва роҳи мард сӯи чавондухтар.
20. Ҳамчунин роҳи зани зинокор: меҳӯрад, ва даҳони худро пок меқунанд, ва мегӯяд: «Кори баде нақардаам».
21. Аз се чиз замин меларзад, ва чор чизро наметавонад бардорад:
22. Ғуломеро, ки подшоҳ мешавад; ноқасеро, ки аз нон сер мешавад;
23. Зани нафратангезеро, ки ба шавҳар мерасад, ва қанизро, ки чойгири хотуни худ мешавад.
24. Чор қонвари хурд дар рӯи замин ҳастанд, вале онҳо бағоят бохирад мебошанд:
25. Мӯрчаҳо, ки қавми паҳлавон нестанд, вале хӯроқи худро тобистон тайёр меқунанд;
26. Заргӯшҳо, ки қавми пурзӯр нестанд, вале хонаи худро дар саҳра бунёд меқунанд;
27. Малах, ки подшоҳ надорад, вале саросар саф баста берун меояд;

28. Калтакалос, ки бо даст дошта мешавад, вале вай дар қасрҳои подшоҳон мебошад.
29. Се ҷонвари мавзунқадам ҳастанд, ва чор ҷонвари хушрафтор:
30. Шере ки дар миёни ҳайвонот зӯровар аст ва аз пеши ҳеҷ кадоме қафо намеравад;
31. Аспи чоргома, ва така, ва подшоҳе ки қавмаш ҳамроҳи ӯст.
32. Агар ба туфайли ҳавобаландии худ разилӣ кардаӣ, ва агар соҳибфикр ҳастӣ, даст бар даҳон бимон,
33. Зеро, чунон ки аз фишор додани шир маска берун меояд, ва аз фишор додани бинӣ хун берун меояд, ончунон аз фишор додани ҳашм ҷанҷол берун меояд.

БОБИ СИЮ ЯКУМ

Суханони подшоҳ Лемуил.

1. СУХАНОНИ Лемуил, подшоҳи Массо, ки модараш ба ӯ таълим додааст:
2. Эй писарам, ва эй писари батнам, ва эй писари назрҳоям!
3. Қуввати худро ба занон надох, ва роҳҳои худро ба он чи подшоҳонро нобуд мекунад.
4. Подшоҳонро шоиста нест, эй Лемуил, подшоҳонро шоиста нест, ки шароб нӯшанд, ва миронро, ки бӯза талаб кунанд:
5. Мабодо бинӯшанд ва қонунро фаромӯш кунанд, ва довариҳои тамоми аҳли фақрро таҳриф намоянд.
6. Бӯзаро ба гирифтори ҳалокат бидех, ва шаробро – ба ҷонҳои талхком.
7. Бигзор вай нӯшида, бенавоии худро фаромӯш кунад, ва азоби худро дигар ба ёд наоварад.
8. Даҳони худро барои бебабон воз кун, ва барои даъвои тамоми аҳли эҳтиёҷ.
9. Даҳони худро барои адлу инсоф воз кун, ва барои даъвои бенаво ва мискин.
10. Зани солеҳаро кист, ки тавонад биёбад? Баҳои вай аз ҷавоҳир гарантар аст.
11. Шавҳари вай аз вай дилпур аст, ва ғанимати ӯ камӣ нахоҳад кард.
12. Вай тамоми айёми умри худ ба ӯ некӣ мекунад, ва на бадӣ.
13. Пашм ва катон пайдо мекунад, ва бо шавқу ҳавас бо дастҳои худ кор мекунад.

14. Вай мисли киштиҳои тоҷирон аст: хӯроки худро аз дур ёфта меоварад.
15. Ва ҳангоме ки ҳанӯз шаб аст, вай бархоста, ба аҳли хонаи худ хӯрок ва ба канизони худ ротиба медиҳад.
16. Ба фикри киштзор афтада, онро меҳарад; аз самари дастҳои худ ниҳолҳои тоқ мешинонад.
17. Камари худро маҳкам мебандад, ва дасту остин бармезанад.
18. Чун мебинад, ки доду муомилаи вай хуб аст, чароғи вай шабона хомӯш намешавад.
19. Дастҳои худро сӯи чархи ресмонресӣ дароз мекунад, ва кафҳои вай дугро нигоҳ медорад.
20. Кафи худро барои бенаво мекушояд, ва дастҳои худро сӯи мискин дароз мекунад.
21. Оид ба аҳли хонаи худ аз барф наметарсад, чунки тамоми аҳли хонаи вай либоси пашмин пӯшидаанд.
22. Барои худ қолинҳо мебофад; катон ва арғувон перохани вай аст.
23. Шавҳари вай назди дарвозаҳо машҳур аст, вақте ки бо пирони сарзамин менишинад.
24. Вай яқтаҳои катон дӯхта мефурӯшад, ва камарбандҳо ба тоҷирон медиҳад.
25. Қувват ва шавкат перохани вай аст, ва оид ба рӯзи оянда вай меҳандад.
26. Даҳони худро ба ҳикмат мекушояд, ва таълими ҳалимона бар забони вай аст.
27. Ба рӯзгори хонаи худ назорат мекунад, ва нони коҳилиро намехӯрад.
28. Фарзандони вай бархоста, ба вай аҳсан мегӯянд, шавҳари вай низ вайро ситоиш мекунад:
29. «Духтарони бисёр корҳои нек кардаанд, вале ту аз ҳамаи онҳо бартарӣ дорӣ».
30. Латофат назарфиреб ва ҳусну ҷамол ҳечу пуч аст; зане ки аз Парвардигор метарсад, сазовори ситоиш аст.
31. Ба вай аз самари дастҳои вай бидиҳед, ва бигзор корҳояш вайро назди дарвозаҳо ҳамд гӯяд!